

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Gymnasiet är ett helvete – bokstavligt talat.
En normkritisk textanalys av Engelsforstrilogin

Jennifer Hallberg
Johanna Larnemark

Examensarbete inom lärarprogrammet LP01
LAU395

Handledare: Marita Rhedin

Examinator: Bengt Jacobsson

Rapportnummer: HT14-1120-3

Abstract

Examensarbete inom Lärarprogrammet LP01

Titel: Gymnasiet är ett helvete – bokstavligen talat. En normkritisk analys av Engelsforstrilogin

Författare: Jennifer Hallberg och Johanna Larnemark

Termin och år: HT 2014

Kursansvarig institution: Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap

Handledare: Marita Rhedin

Examinator: Bengt Jacobsson

Rapportnummer: HT14-1120-3

Nyckelord: Normkritisk pedagogik, intersektionalitet, Engelsforstrilogin, fantasy, normer, kapital, metaforer, narrativ fantasi

Denna uppsats har syftat till att genomföra en kvalitativ textanalys och undersöka hur den normkritiska pedagogiken kan tillämpas i svenskämnet. I vår undersökning har vi genomfört denna textanalys på Mats Strandberg och Sara Bergmark Elfgrens Engelsforstrilogi som består av romanerna *Cirkeln*, *Eld* och *Nyckeln*. Romanerna, vilka vi klassificerar som *urban fantasy*, är exempel på texter som vi finner i elevernas egna textvärldar och som erbjuder möjlighet till både naiv och kritisk läsning.

I linje med upplägget på uppsatsen har vi arbetat utifrån två frågeställningar. I textanalysen har vi varit intresserade av att undersöka hur karaktärerna tillåts förhandla sin egen maktposition inom ramen för genren urban fantasy. I den andra frågeställningen var vi intresserade av hur resultatet av textanalysen kan förstås och användas inom den normkritiska pedagogiken.

Genom ett intersektionellt perspektiv har vi kunnat urskilja vilka normer karaktärerna förhåller sig till och på så vis förhandlar om sina maktpositioner utifrån. Resultatet och karaktärernas ompositioneringar har vi beskrivit genom de fem mytbildningarna *Myten om horan*, *Myten om soc-fallet*, *Myten om mobboffret*, *Myten om bitchen* och *Myten om den duktiga flickan*. Myterna visar hur karaktärerna förflyttar sig i sina maktpositioner i skärningspunkten för klass, kön och sexualitet. Detta har diskuterats utifrån termer som respektabilitet, kapital, normativ femininitet och heteronorm. Vi har också sett att fantasygenrens parametrar har möjliggjort ett förhandlade hos karaktärerna som inte hade varit tänkbar i realistisk litteratur.

Resultatet har diskuterats som ett verktyg för normkritisk litteraturundervisning i svenskämnet där Engelsforstrilogin skulle kunna möjliggöra en diskussion om ämnen så som till exempel exkludering, social utsatthet, normer och sexualitet.

Innehållsförteckning

INLEDNING	4
STYRDOKUMENTEN.....	4
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	5
METOD, METODOLOGI OCH MATERIAL	5
TIDIGARE FORSKNING	6
NORMKRITISK PEDAGOGIK	7
LITTERATURDIDAKTIK I SVENSKÄMNET	8
TEORETISK ANKNYTNING	10
INTERSEKTIONALITET	10
MAKT, HEGEMONI OCH DEKONSTRUKTION	11
RESPEKTABILITET OCH KAPITAL.....	12
NORMSKAPANDE ENLIGT BUTLER	12
NORMER OCH FANTASYGENREN	13
<i>Fantasys parametrar</i>	14
<i>Myter och metaforer</i>	14
ENGELSFORSTRIOGIN	15
RESULTAT	16
INLEDNING	16
MAKTENS INSTITUTIONER	17
MYTEN OM HORAN: VANESSA	17
<i>Innan krafterna</i>	18
<i>Innan krafterna: Analys</i>	18
<i>Efter krafterna</i>	19
<i>Efter krafterna: Analys</i>	20
MYTEN OM SOCFALLET: LINNÉA	21
<i>Innan krafterna</i>	21
<i>Innan krafterna: Analys</i>	22
<i>Efter krafterna</i>	22
<i>Efter krafterna: Analys</i>	23
MYTEN OM MOBBOFFRET: ANNA-KARIN	24
<i>Innan krafterna</i>	24
<i>Innan krafterna: Analys</i>	24
<i>Efter krafterna</i>	25
<i>Efter krafterna: Analys</i>	26
MYTEN OM BITCHEN: IDA	27
<i>Innan krafterna</i>	27
<i>Innan krafterna: Analys</i>	27
<i>Efter krafterna</i>	28
<i>Efter krafterna: Analys</i>	28
MYTEN OM DEN DUKTIGA FLICKAN: MINOO	29
<i>Innan krafterna</i>	29
<i>Innan krafterna: Analys</i>	29
<i>Efter krafterna</i>	30
<i>Efter krafterna: Analys</i>	31
DISKUSSION	31
KARAKTÄRERNAS OMPOSITIONERING	32
<i>Objekt → Subjekt</i>	32
<i>Exkluderad → Inkluderad</i>	32

<i>Passiv</i> → <i>Aktiv</i>	33
<i>Yta</i> → <i>Djup</i>	33
<i>Vanlig</i> → <i>Unik</i> → <i>Vanlig</i>	34
<i>Ung</i> → <i>Vuxen</i>	35
ENGELSFORSTRIOGIN I KLASSRUMMET	35
<i>Normkritisk pedagogik</i>	35
<i>Erfarenhetspedagogik och narrativ fantasi</i>	36
SLUTORD	38
VIDARE FORSKNING	38
LITTERATURFÖRTECKNING	39
BILAGOR	42

Figurförteckning

FIGUR 1. TABELL ÖVER NORMER (FÖRFATTARENS FÖRSTÅELSE AV INTERSEKTIONALITET).....	10
FIGUR 2. DEN HETEROSEXUELLA MATRISENS BINÄRA GENUSORDNING. (FÖRFATTARNAS FÖRSTÅELSE)	13

Inledning

Den individ som växer upp idag, gör så i ett multimodalt, intertextuellt medielandskap där rollen som konsument och producent ibland är simultan och ombytlig. Självpublicerade serier och romaner; YouTube-kanaler med sketcher, komedi, musik; instagramkonton och bloggar som är sponsrade. I denna - för att använda kulturvetaren Anthony Giddens begrepp - "skenande värld"¹ är vi allt friare att själva välja vad vi läser, tittar på och lyssnar på. Dessa olika texter, här i en förståelse av text i vidgad mening, som vi omger oss med förmedlar olika värden och ideal som vi förhandlar med i vår läsning. I egenskap av konsument kan vi förhandla med texten och agera medskapare av dess betydelse, men vi kan inte råda över de bilder som texten är uppbyggd av. På samma sätt som eleverna kan omge sig med texter som utmanar deras världsbild, kan de också omge sig med texter som förstärker den. Kulturvetaren Ingrid Lindell menar att denna förhandling kan förstås som att "[s]amtidigt som individen i en mening är friare att forma sin identitet finns en kulturell hemlöshet."²

Kulturvetaren Simon Lindgren menar att "[d]et är av stor vikt att belysa vad som sägs i populärkulturens texter - och hur det sägs - just på grund av de bilder av världen som då skapas faktiskt får reella sociala konsekvenser i form av sätt att tänka på och agera."³ Från ett skolperspektiv är det viktigt att vara medveten om vilka texter och vilka bilder som eleverna konsumerar på fritiden, för att i skolan kunna erbjuda ett kritiskt förhållningssätt. Vi ska nedan titta lite närmare på vad styrdokumentet i skolan och svenskämnet säger.

Styrdokumentet

Vi kommer att i denna studie utgå från både *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011* och *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, eftersom vi är intresserade av det normkritiska förhållningssättet i anknytning till skolans värdegrund. Vad gäller det ämnesdidaktiska perspektivet, kommer vi att utgå från kursplanen för svenska 1 för gymnasiet. Vi har plockat ut ett citat gällande värdegrunden och ett citat från det centrala innehållet i svenska 1, för att belysa de värden som premieras i skolan och i svenskämnet.

I kursplanen för svenska 1 betonas det ovan nämnda perspektivbyte och kritiska förhållningssätt genom följande uppdrag:

Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv.⁴

Det blir på så vis avgörande att lärarprofessionen har kunskapen att tillhandahålla eleverna med den typ av text som utmanar dem till att utveckla denna kritiska förmåga i mötet med skönlitteraturen. Vidare är det, från ett skolperspektiv, viktigt att vara medveten om vilka

---

¹ Giddens, Anthony, *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*, Göteborg: Daidalos, 1997, s. 25.

² Lindell, Ingrid, *Att se och synas. Filmutbud, kön och modernitet*, Göteborg/Stockholm: Makadam förlag, 2004, s. 208.

³ Lindgren, Simon, *Populärkultur. Teorier, metoder och analyser*, Malmö: Liber, 2009, s. 56.

⁴ Skolverket, *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*, Stockholm: Fritze, 2011, s. 160.

värden som premieras i läroplanen. Eftersom skolan inte är värdeneutral, behöver lärare vara medvetna om de ideal som den egna institutionen förmedlar såväl som bilder från elevernas textvärldar. I läroplanens värdegrund står att följande värden ska förmedlas:

[m]änniskolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.⁵

Detta uppdrag måste alla lärare i svenska skolan förhålla sig till. För att skapa en skola som är till för alla behöver det normkritiska perspektivet finnas i all skolverksamhet. För oss som blivande lärare i svenska blir det intressant att titta på hur svenskämnet, genom litteraturundervisning, kan möjliggöra en normkritisk pedagogik där normer och värden kan granskas, utmanas och ifrågasättas.

Syfte och frågeställning

Syftet med denna uppsats är att utveckla ett normkritiskt förhållningssätt i undervisningen i svenskämnet genom exemplet Engelsförstrilogin. Vi kommer att genomföra en textanalys, för att sedan diskutera resultatet i förhållande till den normkritiska pedagogiken. Eftersom vi är intresserade av normer och ideal kommer vi att anlägga ett intersektionellt perspektiv vid textanalysen. Genom detta vill vi synliggöra vilka värden som uttrycks i texten, för att på så vis diskutera dessa mot de värden som uttrycks i läroplanen. För att möjliggöra en sådan diskussion är vår målsättning att urskilja vilka normer som kommer till uttryck genom karaktärernas förhandlande om maktpositioner i texten. Med förståelsen att olika texter består av olika bilder, är vår ambition att visa på hur genren fantasy tillåter ett förhandlande av maktpositioner där hegemoniska ideal dekonstrueras. För vår textanalys kommer vi att arbeta utifrån följande frågeställning:

1. Hur tillåts karaktärerna att förhandla sin egen maktposition inom ramen för genren fantasy?

Vi har som målsättning att genom denna analys tillföra ett normkritiskt pedagogiskt förhållningssätt, dels ämnesdidaktiskt och dels till skolan som helhet med dess fostransuppdrag. I och med att vi också tittar på dessa normer och värden från ett genreperspektiv, vill vi diskutera hur detta kan användas i svenskundervisningen. Den andra frågeställningen lyder därmed som följer:

2. Hur kan textanalysen möjliggöra en normkritisk pedagogik i skolan, och i synnerhet svenskämnet?

Metod, metodologi och material

Som metodisk ansats kommer vi genomföra en kvalitativ, tematisk textanalys. Materialet består av Engelsförstrilogin av Mats Strandberg och Sara Elfgren Bergmark. Trilogin består av böckerna *Cirkeln*⁶, *Eld*⁷ och *Nyckeln*⁸. Vi har valt Engelsförstrilogin då den är ett exempel

⁵ Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Stockholm: Fritze, 2011, s. 7.

⁶ Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Cirkeln*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2011.

⁷ Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Eld*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2013.

⁸ Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Nyckeln*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2014.

på en populärkulturell genre som förekommer i elevernas textvärldar, samt att trilogin porträtterar fem ganska olika livsöden. I enlighet med syftet innebär detta att vi tittar på de delar i texten som fokuserar på de partier där de fem huvudkaraktärernas förflyttning i maktposition tydligast framträder. Vi gör avvägningen att alla seriens böcker behöver inkluderas i textanalysen då hela händelseutvecklingen i karaktärernas narrativ måste tillgodoses för att få den fullständiga bilden av deras förändrade positioner.

Vår ontologiska utgångspunkt för denna forskning vilar på en socialkonstruktivistisk grundtanke och den hermeneutiska vetenskapstraditionen. Det vi vet om världen och hur den är ordnad kan aldrig ses som en absolut sanning. Verkligheten bör istället ses som en ständig kategorisering utförd av människan där olika sociala handlingar, bunden av den historiska, sociala och kulturella kontexten konstrueras och därmed skapar mening och kunskap.⁹ Vi utgår samtidigt från en kulturanalytisk position där “[k]ulturen är en process i vilken betydelser produceras och utbyts - en process där mening skapas”¹⁰. Meningsskapandet förstås på så vis i den socialkonstruktivistiska andan som att en sändare förmedlar innehåll till en mottagare (kodning - text - avkodning). Socialkonstruktivismen utgår från att vi - som samhälle och som individer - konstruerar den mening som vi tillskriver olika fenomen. Eftersom denna konstruktion sker som ett simultant skapande, upprätthållande och ifrågasättande, blir begrepp som kontext och förförståelse viktiga. Inom hermeneutiken talar man om förhållandet till detta i termer av *den hermeneutiska cirkeln*. Den beskrivs som förståelsen att all forskning “består av ständiga rörelser mellan helhet och del, mellan det vi ska tolka och den kontext som det tolkas i, eller mellan det vi ska tolka och vår egen förförståelse”¹¹. Genom att vi i analysen av materialet kommer anlägga ett intersektionellt perspektiv, vars syfte är att synliggöra och utmana existerande maktrelationer, blir det en relevant metodologisk fråga att undersöka vilken position vi som forskare har i tolkningen av materialet. För oss som antar forskarrollen i den här studien innebär detta att synliggöra våra egna forskarsubjekt i relation till studiens syfte. Som västerländska, högutbildade kvinnor från medelklassen är vi en del av en viss tanketradition, och den mening som vi skapar om världen omkring oss är beroende av den kontext som konstruerat oss. Vi ingår i den hegemoni som vi har som målsättning att dekonstruera för att finna normer i materialet.¹²

I vår kvalitativa textanalys kommer vi att utgå från fem stycken mytbildningar, en per karaktär. Dessa mytbildningar måste förstås som vår förståelse av hur karaktärerna ses av det fiktiva samhället Engelsfors, och det är också dessa mytbildningar som utgör ramen för den tematiska läsning vi gör av texten. Vi kommer att presentera de fem mytbildningarna närmare i inledningen av textanalysen.

Tidigare Forskning

I enlighet med uppsatsens syfte är det relevant att titta på vad den tidigare forskningen inom normkritisk pedagogik säger om normskapande och normkritik. Vidare ska vi titta på vad den litteraturdidaktiska forskningen säger om skolans och elevernas textvärldar.

---

⁹ Wenneberg Barlebo, Søren, *Socialkonstruktivism : positioner, problem och perspektiv*, 2a upplagan, Malmö: Liber, 2010.

¹⁰ Lindgren, 2009, s. 29.

¹¹ Gilje, Nils & Grimen, Harald, *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Göteborg: Daidalos, 2007, s. 187.

¹² de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över(o)jämlighetens landskap*, Malmö: Liber, 2005.

Normkritisk pedagogik

Elisabeth Elmeroth, professor i pedagogik, diskuterar normer i skolan och menar att

[i] skolan befinner vi oss oavbrutet i normskapande aktiviteter, som framkallar förväntningar på dem som är verksamma där. Förväntningarna kan till exempel ha sin utgångspunkt i ekonomiska, politiska och sociala strukturer i samhället i stort.¹³

Förutom de strukturella värdena på den politiska och ekonomiska nivån så kan förväntningarna grunda sig på föreställningar kring vad som anses vara normalt och avvikande beteende. När eleverna efterlever dessa förväntade föreställningar upprätthålls och rekonstrueras vissa givna normer. Normerna uppfattas till slut som fastställda och icke förhandlingsbara, men det är samtidigt upp till varje enskild lärare att tolka, förmedla och manifesteras dessa normer och värden. På så vis är skolans fostransuppdrag på många sätt godtyckligt och beroende av vilka föreställningar läraren bär med sig in i skolans värld och i sin lärarroll.¹⁴ Förmågan att kunna förhålla sig kritiskt till de normer och värden som konstrueras genom skolan som institution blir därmed avgörande för att skapa en inkluderande undervisning där alla elevers tänkbara olikheter tillmötesgår. Genus- och pedagogikforskarna Martinsson och Reimers skriver i *Skola i normer* att ingen lärare kan ställa sig utanför det normativa och förhålla sig neutralt i de meningsmotsättningar som uppstår. Däremot kan den enskilde läraren dekonstruera och utmana de normer som hen själv förstår världen, de andra och sig själv igen.¹⁵ I inledningen redogjorde vi för de värden som premieras i läroplanen, och med utgångspunkten att skolan inte är värdeneutral är det av intresse att titta på vilka värden och normer som framkommer i skolan i övrigt.

I rapporten *Diskriminerad, trakasserad och kränkt?* från Skolverket (2009) genomfördes en intervjustudie med över 500 barn och elever i förskolan, grundskolan och vuxenutbildning. I rapporten undersöktes uppfattningar och förekomsten av diskriminering och kränkande behandling i skolverksamheten. Resultatet visade att föreställningar kring normalitet och avvikelse skapade och styrde diskriminerande och trakasserande handlingar. Skolverksamheten, som är central i elevernas socialiserande, blir arenor för normskapande system och "genom att kategorisera företeelser, uppföranden och utseenden som "normala" respektive "onormala" skapas och upprätthålls gränser och hierarkier i verksamheten".¹⁶ Analysen följde diskrimineringsgrunderna och kopplade dessa till normer och fann på så vis fyra övergripande tendenser i materialet. Första diskrimineringsgrunden *religion* visade att den sekulära kristendomen utgjordes till norm samt att vara vit svensk var norm för *etnisk tillhörighet*. *Funktionshinder* var en diskrimineringsgrund som de fann stigmatiserades inom skolverksamheten genom att särskoleeleverna klassificerades som avvikare. *Kön* och *sexuell läggning* och den diskriminering den medförde kopplades till genuskillnader samt till obligatorisk heterosexualitet. Heteronormativitet genomsyrade verksamheten på så vis att heterosexualitet togs för givet och ansågs vara det "normala" och således det "naturliga".¹⁷ Rapporten diskuterar det normkritiska perspektivet och frågar sig hur de ojämlika maktförhållandena i skolan kan förändras. De betonar hur personalen i verksamheten har en enormt viktig uppgift i förmedlandet av grundläggande värden. Det är inte enbart en fråga om

¹³ Elmeroth, Elisabeth, *Normkritiska perspektiv - i skolans likabehandlingsarbete*, Lund: Studentlitteratur, 2012, s. 14.

¹⁴ Ibid., s. 13.

¹⁵ Martinsson, Lena & Reimers, Eva, *Skola i normer*, Malmö: Gleerup, 2008, s. 131.

¹⁶ Skolverket, *Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier*, rapport-nr.: 326, Stockholm: Fritze, 2009, s. 88.

¹⁷ Ibid., s. 74.

att förmedla läroplanens ord om människolivets okränkbarhet och alla människors lika värde, utan “personalen behöver också reflektera kritiskt kring metoder de använder och inte minst reflektera kring sina egna normer och värderingar, liksom kring sin roll som normskapare”¹⁸.

Genusvetaren Fanny Ambjörnsson tittar närmare på heteronormen i skolan i sin doktorsavhandling *I en klass för sig* (2008). I avhandlingen studeras normer och värden utifrån konstruktionen av genus och iscensättandet av kön. Mer specifikt har hon behandlat frågor som rör sig om normalitet, avvikelse och sociala villkor i “skapandet av femininitet, i skärningspunkten mellan klass och sexualitet”¹⁹. Ambjörnsson frågar sig hur man blir tjej och vilka ideal, normer och krav man förväntas inrätta sig i för att bli det. Tjejerna som är föremål för studien går på gymnasiet och läser yrkesförberedande respektive högskoleförberedande program. Ambjörnssons resultat visar att konstruktionen av genus och den normativa femininiteten är nära sammankopplat med konstruktionen av heterosexualitet, etnicitet och klasstillhörighet. Genom att jämföra de två olika programmen illustrerade Ambjörnsson hur normer och feminina ideal var starkt beroende av klass då olika typer av sociala, symboliska och kulturella kapital påverkade deras sociala position. För att passera som tjej behövde de på olika vis manifesteras beteenden, relationer och utseenden för att upprätthålla sin heterosexualitet.

I uppsatsen *Myten om Väst - En intersektionell diskursanalys av ett läromedel i hem- och konsumentkunskap*²⁰ studeras normkritisk pedagogik i analysen av ett läromedel i hem- och konsumentkunskap. Till skillnad från Ambjörnsson, undersöker denna uppsats vilka normer och värden som kommer till uttryck i ett läromedel. Resultatet visar att läromedlet konstruerar något som kallas “myten om idealungdomen” vilket innebär att texten förutsätter en vit, svensketnisk, kulturkristen medelklassungdom som mottagare. Läromedlet konstruerar således Sverige och Väst som norm för resterande del av världen och mänskligheten. Läromedlet upprätthåller på så vis maktförhållanden med rasism, nationalism och klasskillnader och samverkar således i bibehållandet av hegemoniska ideal. Studien visar att de värden och normer som framkommer i läromedlet inte samstämmer med de normer och värden om solidaritet, jämställdhet och människolivets okränkbarhet som återfinns i läroplanen för svenska skolan. Uppsatsen tillför kunskap om ideal och normer som konstrueras och rekonstrueras inom skolans värld genom ett läromedel.

Litteraturredaktik i svenskämnet

Litteraturredaktikern Magnus Persson framhåller hur den kritiska diskussionen kring litteratur blir allt mer viktig i vår tids kulturella mångfald. Han menar att svenskundervisningen befinner sig i det “mångkulturella spänningens centrum” och att arbetet med värdegrunden i skolan går att främja om man väljer att inte uppfatta den som “stabil, given och nationellt bestämd”.²¹ För att uppnå detta betonas behovet av en demokratisk kompetens i förhållande till sitt litteraturläsande som “innefattar kritiskt tänkande, kunskap (särskilt om icke-västerländska kulturer) och narrativ fantasi - förmågan att sätta sig in i en annan människas situation”²². Begreppet *narrativ fantasi* myntades av filosofen Martha C. Nussbaum och strävar efter att skapa så kallade världsmedborgare där det kritiska tänkandet står i fokus.

---

¹⁸ Ibid., s. 99.

¹⁹ Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Stockholm: Ordfront Förlag, 2008, s. 11.

²⁰ Axelsson, Hanna, Danielson, Helena & Hallberg, Jennifer, *Myten om Väst. En intersektionell diskursanalys av ett läromedel i hem- och konsumentkunskap*, kandidatuppsats, Göteborgs universitet, 2014.

²¹ Persson, Magnus, *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen*, Lund: Studentlitteratur, 2007, s. 248.

²² Ibid.

Förmågan som framhålls är att kunna ifrågasätta idéer och traditioner och inte acceptera påståenden “bara för att de tillhör den egna kulturens ingrodda vanor och tankesätt”²³. För att denna förmåga ska kunna verkställas är det avgörande att personen i fråga har kunskap om andra kulturer, både internationellt och inom sitt egna land, samt har förståelse för “skillnader i termer av klass, kön och sexualitet”²⁴. Den narrativa fantasin syftar således till förmågan att leva sig in i andras erfarenhetsvärldar; att kunna skapa empati och förståelse för hur andra människor med andra förutsättningar, villkor, tankar och åsikter lever och uppfattar världen. Genom ett perspektivbyte blir det möjligt “att se sig själv i den andre och den andre i sig själv”²⁵. I litteraturläsningen skapas förutsättningar för läsaren att tvingas till förståelse av alternativa livsöden och livsåskådningar. Nussbaum betonar hur romaner tenderar att vara *disturbing* vilket innebär att läsningen framkallar starka känslor och därmed “oroar, förbryllar och får oss att ifrågasätta konventioner”²⁶.

Ytterligare ett begrepp som Persson använder sig av är *erfarenhetspedagogik* för att belysa det förhållningssätt som han anser en lärare bör besitta i undervisning kring litteratur. Erfarenhetspedagogiken grundar sig på tanken om att elevers erfarenheter är komplexa och motsättningsfulla. De är därmed föränderliga och kan tas tillvara på och även utmanas. Målsättningen med detta förhållningssätt är att placera in elevernas erfarenheter i ett större socialt och historiskt sammanhang och på så vis vidga deras förståelse. I denna process blir det möjligt att förändra och ifrågasätta förgivet tagna föreställningar hos eleven istället för att befästa dem. Ambitionen är på så vis att utifrån gamla erfarenheter skapa nya.²⁷ Persson menar vidare att kopplingen mellan texten, läsaren och samhället oftast hålls åtskilda i undervisningen. Om eleven görs medveten om att dessa områden hör ihop skapas möjligheten att använda litteratur som ett verktyg och tillvägagångssätt för en normkritisk undervisning.²⁸ I termer av själva läsakten, menar Persson att mötet mellan den naiva läsningen och den kritiska läsningen skapar en tredje läsart: den kreativa läsningen. Denna definierar han kort som ”läsarens reflexioner över och problematiseringar av sin egen läsning – i dialog med andra.”²⁹ Genom att låta elevernas erfarenheter leda in i läsningen, innan en mer instrumentell läsning sker, vidgas utrymmet för arbetet med den narrativa fantasin. Vi ser alltså att litteraturläsning som grundas i elevernas erfarenheter kan fungera som en ingång till att sedan utmana eleverna att kliva utanför sin egen upplevelse, och därmed arbeta med den narrativa fantasin. Om vi förstår den erfarenhetspedagogiska undervisningen som ett försök att använda sig av elevernas erfarenheter i mötet med det nya, är det av intresse att titta på de texter som eleverna läser jämte de texter som skolan föredrar.

Forskaren Christina Olin-Scheller diskuterar den diskrepans, som Persson är inne på, mellan elevernas textvärldar och skolans textvärld i sin bok *Såpor istället för Strindberg? Litteraturundervisning i ett nytt mediaklimat*. I Olin-Schellers studie är skillnaden mellan de texter som eleverna väljer på fritiden stor mot de texter som svenskämnet erbjuder; “[i] fritidsläsningen blir elever starkt känslomässigt berörda, texterna är övervägande multimodala och har såväl män som kvinnor i centrum”³⁰. I motsats till detta står alltså den typografiska

---

²³ Ibid., s. 256.

²⁴ Ibid., s. 257.

²⁵ Ibid.

²⁶ Ibid., s. 258.

²⁷ Persson, Magnus (red.), *Populärkulturen och skolan*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s. 49.

²⁸ Ibid., s. 50.

²⁹ Persson, 2007, s. 264.

³⁰ Olin-Scheller, Christina, *Såpor istället för Strindberg? Litteraturundervisning i ett nytt medialandskap*, Stockholm: Natur och Kultur, 2008, s. 127.

läsningen i skolan, som Olin-Scheller menar sker utan samma engagemang och som till stora delar har män i centrum.

Teoretisk anknytning

Eftersom vi både i textanalysen och den pedagogiska kontexten är intresserade av normskapande, kommer vi i denna teorigenomgång att redogöra för perspektiv på konstruktionen och dekonstruktionen av normer. I enlighet med syftet för textanalysen kommer vi att lyfta fram teorier som fokuserar på maktförhållanden inom ramen för normskapande. Vi kommer inledningsvis förklara vad intersektionalitet tillför en diskussion om normer, för att sedan fördjupa förståelsen av makt och hegemonier. Genus- och sociologiforskaren Beverly Skeggs begrepp respektabilitet kommer vidare att tillföra en förståelse av hur normer tar sig uttryck i fråga om främst klass och sexualitet. Genom genusvetaren Judith Butlers tankar om *den heterosexuella matrisen* söker vi skapa förståelse om hur normer konstrueras och är konstruerande på samma gång. Slutligen kommer vi att redogöra för hur fantasygenren förhåller sig till normer i termer av myter och metaforer.

Intersektionalitet

Intersektionalitet som teori används för att förklara hur maktpositioner skapas, reproduceras och legitimeras i samhället. Intersektionalitet kan ses som ett perspektiv där individen studeras utifrån ett större och vidare sammanhang. Om genusperspektivet utgår ifrån kategorin kön och det socialt konstruerade manligt och kvinnligt, så väver intersektionaliteten även in kategorier som klass, sexualitet, ras, etnicitet, ålder, funktionshinder och religion. På så vis får vi en mer komplex bild av hur en individ är en produkt av flera olika samverkande maktstrukturer i samhället. När de oberoende kategorierna sammanstrålar formar de en unik maktposition för den enskilde individen som gör den inkluderad eller exkluderad inom de olika maktordningarna.³¹ Genom en intersektionell ansats kan makt och hegemoniska ideal synliggöras i texten och på så vis kan vi studera hur karaktärerna avviker, är maktlösa, onormala eller står i utanförskap i handlingen. Med andra ord kan vi på ett konkret sätt visa hur de marginaliseras gentemot den norm som är dominerande.

Kategori	Norm
Kön	Mansnorm
Ras	Vithetsnorm
Klass	Medelklassnorm
Etnicitet	Etnisk majoritet
Sexualitet	Heteronorm

Figur 1. Tabell över normer (Författarnas förståelse av intersektionalitet)

Ovanstående tabell visar hur de olika kategorierna skapar sin egen maktposition vilket medför en norm. Detta resulterar i en missgynnad grupp för de individer i samhället som på något sätt

³¹ Lykke, Nina, "Nya perspektiv på intersektionalitet. Problem och möjligheter", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, nr 2-3, 2005, ss. 7 – 17, tillgänglig: <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/issue/view/329> (hämtad 2014-12-05).

avviker från normen. Detta orsakar ett förtryck, marginalisering eller en diskriminering för den missgynnade gruppen. de los Reyes & Mulinari förklarar det så här:

[d]et är inte bara intersektionen mellan olika maktstrukturer som skapar maktpositioner och ojämlikhet. /.../ individernas handlingar och strategier samt institutionella regelverk [är] viktiga komponenter i processer som gör klass, kön, etnicitet och sexualitet till meningsbärande kategorier. Att "göra kön" är således inte möjligt utan att samtidigt "göra" klass "ras"/etnicitet och sexualitet.³²

Vi kommer i vår textanalys huvudsakligen utgå ifrån kategorierna kön, klass och sexualitet. Kön kommer att diskuteras utifrån normativ femininitet, klass utifrån en medelklassnorm och sexualitet utifrån heteronormen.

Makt, hegemoni och dekonstruktion

Intersektionaliteten tillhör den vetenskapliga tradition inom vilken man söker synliggöra och problematisera de maktförhållanden som människan lär sig att uppfatta som naturliga - exempelvis patriarkatet, klassamhället, heteronormativitet och rasism. Filosofen Antonio Gramscis begrepp *hegemoni* förklaras av Carrie Paechter i *Educating the Other: Gender, Power and Schooling* som en modell för förståelse och tolkning av mänskligt handlande där vissa diskurser, det vill säga ett visst sätt att prata, skriva och tänka om någonting, anses vara obestridbara. Det ligger i diskursens natur att endast vissa saker kan uttalas och tänkas inom diskursen och väljer man att ifrågasätta dessa förutsatta antaganden ställer man sig utanför diskursen. Hegemoni blir i detta avseende ett relevant verktyg för att synliggöra vilka ideal, normer, åsikter diskursen består av. Eftersom diskursen uppfattas som naturlig framstår således dess tankar, normer och ideal som icke förhandlingsbara, det vill säga att de besitter hegemonisk (dominerande) makt.³³ Kultur- och genusforskaren Janne Bromseth förklarar hur den hegemoniska diskursen fungerar som följer,

[e]ftersom den verklighetsbild som har legitimitet som "sann" alltid är relaterad till makt så har olika berättelser om verklighet olika politiska implikationer, där vissa gynnas och andra missgynnas. I berättelsen om homo- och heterosexualitet som medfödda läggningar skapas samtidigt denna skiljelinje som central i samhället.³⁴

Dekonstruktion syftar till en upplösning av hegemoniska diskurser när de dominerande idealen görs synliga och således blir möjliga att ifrågasätta. Processen med dekonstruktion och synliggörandet av maktförhållanden "går därför hela tiden ut på att dekonstruera de strukturer som utgör vår "naturliga" omvärld; man försöker hela tiden visa att den givna organiseringen av världen är ett resultat av politiska processer med sociala konsekvenser"³⁵. I en textanalys går dekonstruktionen ut på att plocka isär vilka och hur tecken och koder inom texten fungerar och samverkar. Målsättningen med en sådan analysprocess "är att visa på hur vissa värderingar, attityder och föreställningar skapas och vinner stöd, medan andra undertrycks"³⁶.

³² de los Reyes & Mulinari, 2005, s. 90.

³³ Paechter, Carrie F, *Educating the Other. Gender, Power and Schooling*, London: Falmer Press, 1998, ss. 1-4.

³⁴ Bromseth, Janne, "Förändringsstrategier och problemförståelser: från utbildning om den Andra till queerpedagogik" i Bromseth, Janne & Darj, Frida (red.), *Normkritisk pedagogik. Makt, lärande och strategier för förändring*, Uppsala: Centrum för genusvetenskap, 2010, s. 40.

³⁵ Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2000, s. 56.

³⁶ Lindgren, 2009, s. 85

Ett sätt att strukturera och rangordna makt är genom så kallade *dikotomier*. Dikotomier består av motsatspar som inbegriper ett maktförhållande då de etablerar hierarkier, och är varandra ömsesidigt uteslutande. Motsatsparen är således inte likvärdiga utan den ena görs överordnad den andra. Det kan också förklaras genom att den ena görs till norm och "att normen aldrig finns i kraft av sig själv. Snarare existerar den enbart i relation till en tänkt och utpekad motpol"³⁷. Inom det intersektionella perspektivet blir dikotomier ett verktyg för att belysa ojämna maktförhållanden. De los Reyes & Mulinari skriver att "[d]e relationella skillnader som uppstår mellan kategoribaserade motsatspar - man/kvinna, svart/vit, medborgare/utlänning [...] m.fl. - fungerar såväl som organisatoriska lösningar i bevarandet av maktresurser som grund för exkludering och underordning"³⁸. I den förståelsen kan dikotomiska begrepp användas för att dekonstruera maktdiskurser och synliga hegemoniska ideal. I relation till vår textanalys är det viktigt att påpeka att det även finns så kallade *falska dikotomier*, det vill säga motsatspar som existerar i en hierarkisk ordning men som inte är varandra ömsesidigt uteslutande.

Respektabilitet och kapital

Termen *respektabilitet* myntades av Beverley Skeggs och syftar till hur kvinnor kämpar om att "passera" som kvinnor genom att uppvisa femininitet via sitt utseende och sitt beteende. "Respektabilitet är således en sammansmältning av tecken, ekonomi och praktiker, som värderas olika från olika positioner inom respektive utanför respektabiliteten"³⁹. Skeggs begrepp är starkt kopplat till klasstillhörighet och för att förstå mekanismerna inom klassbegreppet utgår hon från Pierre Bourdieus kapitalbegrepp. Bourdieu menar att det existerar främst tre olika typer av kapital. Det första är *ekonomiskt kapital*, vilket innefattar inkomster, förmögenheter och andra ekonomiska arv. Det andra är *kulturellt kapital* och desto mer svårdefinierat. Det kulturella kapitalet kan delas upp i förkroppsligat kapital (detta kan enkelt förstås som hur vi ser ut kroppsligt, och i vilken grad det stämmer överens med det mentala), objektifierat kapital (kulturella tillhörigheter) och institutionaliserat kapital (utbildning). Det tredje är det *sociala kapitalet* och innefattar de resurser som är baserade på relationer och förbindelser. Men Bourdieu nöjer sig inte där utan utarbetade även ett fjärde kapital som han benämnde som det *symboliska kapitalet*, vilket innebär att när de olika typerna av kapital erkänts och blivit legitimerade i samhället skapar det symbolisk makt.⁴⁰

Normskapande enligt Butler

I avsnittet om intersektionalitet redogjorde vi för hur normer tar sig uttryck genom olika kategoriers maktpositionerande. För att förstå hur normer och de värden som konstruerar dem hänger ihop, ska vi nu undersöka detta förhållande genom genusvetaren Judith Butlers tanke om *den heterosexuella matrisen*. Butler utgår från ett socialkonstruktivistiskt förhållningsätt och menar att "[i]dentiteter formas och styrs primärt genom att ingå i en rad praxisformer, specifika handlingar som upprepas tills vi förväxlar orsaken med verkan"⁴¹. Det som är intressant för en förståelse av hur normer skapas och upprätthålls är hur Butler använder begreppen "orsak och verkan", men för att förstå dem behöver vi först titta på *den heterosexuella matrises binära genusordning*. Denna ordning förklaras av Tiina Rosenberg som ett tankesystem som utgår från att alla individer är heterosexuella, och att detta är det

---

³⁷ Ambjörnsson, 2008, s. 22.

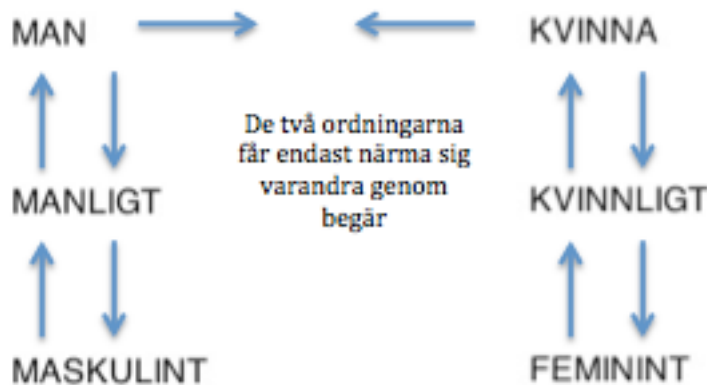
³⁸ de los Reyes & Mulinari, 2005, s. 34.

³⁹ Skeggs, Beverly, *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Göteborg: Daidalos, 2000, s. 31.

⁴⁰ Ibid., ss. 20-21.

⁴¹ Butler, Judith, *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*, Göteborg: Daidalos, 1999, s. 9.

normala tillståndet.⁴² I den heterosexuella matrisen gäller en binär genusordning som dikterar att de två ordningarna (man och kvinna) endast kan närma sig varandra genom begär. De existerar isolerat från varandra och är ett slags orsaksförhållande av kön och genus enligt modellen man → manligt → maskulint och kvinna → kvinnligt → feminint.⁴³ Här föreligger alltså en förståelse av att vi, i vår presentation av vårt kön, måste uppfattas som begripliga i den presentationen. Det vill säga, att för att uppfattas som man måste en individs handlingar vara byggda på maskulina värden, och för att uppfattas som kvinna måste en individs handlingar vara byggda på feminina värden. Genom Butlers förklaring ser vi alltså hur normer om könsidentitet och sexualitet skapas genom våra handlingar. Om vi snabbt återvänder till Butlers begrepp “orsak och verkan”, förstår vi också hur dessa normer skapas genom en förväxling av de två: samtidigt som våra handlingar tillskrivs värden (här maskulint/feminint) beroende på vem som handlar (man/kvinna), är handlingen i sig redan kodad som antingen manlig eller kvinnlig. Normer fungerar på detta sätt som konstruerande och upprätthållande simultant.

Figur 2. Den heterosexuella matrisens binära genusordning. (Författarnas förståelse)

Här är det viktigt att poängtera att olika normer styr i olika kontexter, att det som faller innanför normens ramar i en kontext kanske inte gör det i en annan; det är den hegemoniska diskursen som styr.

Normer och fantasygenren

Eftersom vår undersökning vilar på en textanalys är det av intresse att lyfta fram en aspekt av litteraturen som kan påverka vårt resultat: i egenskap att vara fantasylitteratur existerar Engelsforstrilogin i en tradition vars litterära parametrar kan påverka textens tolkningsmöjligheter. För att definiera de primärtexter vi ska analysera, kan vi således konstatera att de är *skönlitteratur*. Inom genren skönlitteratur kan vi sedan definiera böckerna som *fantasy*, och för att vara mer specifik *low fantasy* och/eller *urban fantasy*. Det är viktigt här att påpeka att begreppen ‘fantasy’ och ‘den fantastiska litteraturen’ kommer att användas synonymt i genomgången nedan, då vi använt oss av både svenskspråkig och engelskspråkig forskning.

⁴² Rosenberg, Tiina, *Könet brinner! Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*. Stockholm: Natur och Kultur, 2005, s. 11.

⁴³ *Ibid.*, ss. 10f.

Fantasyns parametrar

Litteraturforskarna Boglind & Nordenstam gör en översiktlig definition av fantasygenren i *Från fabler till manga* (2010), där de skriver att utmärkande drag för fantasygenren är “dikotomier mellan ont-gott, natur-kultur, liv-död, parallella världar med en magisk passage, en ung hjälte som får ett uppdrag /.../, förekomsten av magiska föremål /.../”⁴⁴. De gör skillnad på subgenrerna *high fantasy* och *low fantasy* i det att den förstnämnda har en större närvaro av magiska inslag än den senare. Boglind & Nordenstam konstaterar också att “[f]antasylitteratur /.../ inkluderar alltid en annan värld i en eller annan form och det finns en passage mellan världarna”⁴⁵. En av dessa former förklaras som att den andra världen existerar i den primära världen - eller med andra ord, den sekundära världen tränger in i den primära världen.⁴⁶ Det som går att utläsa av deras översikt är ett karaktärsdrag som alla fantasytexter delar i någon utsträckning: ett spänningsfält mellan det som är verkligt och det som är överkligt. Relevant för vår textanalys är också subgenren *urban fantasy*, vilken fantasyförfattaren och föreläsaren Alexander C. Irvine menar karaktäriseras av dess rum: någon slags stadsmiljö med övernaturliga inslag. Han skriver hur “the redeployment of previous fantastic and folkloric topoi in unfamiliar contexts”⁴⁷ realiseras i två huvuddrag; ett där termen *urban* bestämmer *fantasy*, och ett där *fantasy* istället bestämmer *urban*. Detta förstår vi som att ett av ramverken (antingen *urban* eller *fantasy*) dikterar de parametrar vari det andra existerar. Irvine skriver att “the interruption of the fantastic juxtaposes two common figurative and symbolic vocabularies: those of the fairy tale and the tale of urban initiation.”⁴⁸

Rosemary Jackson gör en djupare poststrukturalistisk analys av fantasygenren där hon söker placera genren i litteraturhistorien och texten i samhället. I sin historieskrivning identifierar hon hur fantasytexten blir “‘domesticated’, humanized, turning from transcendental explorations to transcriptions of a human condition”⁴⁹ i den moderna, sekulära världen. Vidare förklarar Jackson hur “[t]he fantastic traces the unsaid and the unseen of culture: that which have been silenced, made invisible, covered over and made ‘absent’”.⁵⁰ Vi förstår Jacksons resonemang om fantasytextens funktion som ett försök till att synliggöra utrymmet mellan individ och samhälle. Inom ramen för vår analys och diskussion realiseras denna förståelse av fantasygenren som ett ramverk för normer där de fantastiska inslagen kan förstärka förhållanden i vår egen värld. Redan här ser vi också tendenser till vad Jackson menar är fantasygenrens subversiva kvaliteter i det att genom att lyfta fram det som ligger utanför normen, och göra det i sig självt till norm, förpassas normen till utanförskapets sfär.

Myter och metaforer

Som vi redan har varit inne på vilar den moderna fantasyn på sagan, och de element som ingår där. Likt sagan producerar och ifrågasätter den fantastiska litteraturen många olika *myter*. Vi ska nu titta på myten som ett narrativt ramverk, och myten som ett system för tillskrivande av mening i texten.

---

⁴⁴ Boglind, Ann & Nordenstam, Anna, *Från fabler till Manga. Litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*, Malmö: Gleerups, 2010, s. 281.

⁴⁵ Ibid., s. 280.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ Irving, Alexander C, “Urban Fantasy” i Edward, James & Mendleshon, Farah (red.), *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*, New York: Cambridge University Press, 2012, s. 200.

⁴⁸ Ibid., s. 201.

⁴⁹ Jackson, Rosemary, *Fantasy - the literature of subversion*, London: Routledge, 1991, s. 17.

⁵⁰ Ibid., s. 4.

Litteraturvetaren Toijer-Nilsson identifierar fyra stycken grundmyter som hon benämner som skapelsemyter, etiologiska myter, antropomorfa myter och guda- och hjältemyter.⁵¹ De olika myterna dikterar till viss del innehåll och händelseförlopp, och här fungerar alltså myten som ett narrativt ramverk i den fantastiska litteraturen. Men myten kan också förstås som system för tillskrivande av mening i texten. Lindgren utgår från Levi-Strauss tankar om att myten får mening eller tillskriven betydelse genom en “process av likhet och åtskillnad”⁵² i form av dikotomiska förhållanden av olika värden: manligt/kvinnligt, gott/ont etc. I Lindgrens användning av begreppet skapas och upprätthålls myten i termer av de värden och den mening som mottagaren konstruerar i sin förståelse av texten. För att exemplifiera kan vi se hur myten om hjälten ofta konstrueras i termer av maskulina värden och som en god människa – Harry Potter är ett samtida exempel på detta. Lindgren närmar sig Toijer-Nilssons användning av begreppet när han diskuterar troper⁵³, och mer specifikt metaforer. Lindgren förklarar metaforer som skiljt från liknelser i det att “[m]edan liknelser förmedlar mening med hjälp av jämförelseord (“som”, “liksom” etc.), står metaforen alltså för ett ersättande av X med Y”⁵⁴. Jackson förklarar hur fantasygenrens övernaturliga inslag kan ses som detta “ersättande av X med Y” där det övernaturliga är en metafor för det personliga: “[t]he demonic is not supernatural, but is an aspect of personal and interpersonal life, a manifestation of unconscious desire /.../ the ‘other’ is no longer designated as supernatural, but is an externalization of part of the self”⁵⁵. I Engelsforstrilogin kan vi alltså tänka oss att demonerna kan läsas som en metafor för något annat.

Engelsforstrilogin

Engelsforstrilogin består av böckerna *Cirkeln*, *Eld* och *Nyckeln*. Handlingen utspelar sig i det fiktiva Engelsfors som är en gammal bruksort i Bergslagen. I denna bortglömda stad lever karaktärerna Minoo, Anna-Karin, Linnéa, Vanessa och Ida. När historien tar sin början i *Cirkeln* ska tjejerna påbörja sitt första år på Engelsforsgymnasiet. I samma veva, mitt i natten när månen lyser blodröd, vaknar de upp och förs av en onaturlig kraft till en gammal nedlagd dansbana. De får veta att de ingår i en cirkel av utvalda häxor och att de besitter magiska krafter. Skolstarten tar en dramatisk vändning när eleverna Elias och Rebecka tar sina liv. Det visar sig att bakom dödsfallen står Demonerna och att Elias och Rebecka också var häxor. De får veta att en apokalyps är nära och den kommer inträffa i Engelsfors. Cirkeln jagas av Demonerna och ingen är säker. För att överleva tvingas de öva och utveckla sina krafter. Det är avgörande att de samarbetar och att de litar på varandra. Till hjälp sänds en ledsagare vid namn Nicolaus som har tappat minnet. Rådet, som är en typ av institution för alla världens häxor, tillsätter Adriana som rektor på Engelsforsgymnasiet för att leda tjejerna i deras kamp mot demonerna. Kampen når sin kulmen när Minoo, som tidigare trott sig vara kraftlös, besegrar Demonernas utsände med samma krafter som Demonerna har.

Eld tar vid efter sommarlovet när staden börjar skylta om den nya föreningen Positiva Engelsfors (PE) som förespråkar positivt tänkande. Allt fler ansluter sig till PE och snart har de tagit över hela staden. Linnéa är en av de som öppet kritiserar PE och deras positiva inställning. Detta gör att ett gäng av killar från PE en kväll bryter sig in i hennes lägenhet. När

---

⁵¹ Toijer-Nilsson, Ying, *Fantasins underland. Myt och idé i den fantastiska berättelsen*, Stockholm: EFS-förlaget, 1981, s. 18.

⁵² Lindgren, 2009, s. 76.

⁵³ Begreppet *trop* förstås här som ett språkligt och semantiskt stilgrepp som syftar till att presentera något på ett nytt sätt, eller med andra ord.

⁵⁴ *Ibid.*, s. 89.

⁵⁵ Jackson, 1991, s. 55.

Linnéa upptäcker dem jagar de henne ut i skogen. När de får fast henne tvingar de henne att hoppa ner från en bro i iskallt vatten men Linnéa överlever. I anslutning till detta ställs Anna-Karin inför rättegång eftersom hon missbrukat sina krafter för att styra människor i sin närhet. För Rådet innebär ett brytande mot de magiska lagarna hårda konsekvenser. Cirkeln, genom sitt samarbetade, lyckas överlista Rådet och dess kontrollerande makt och Anna-Karin går fri. När PE:s positiva krafter har tagit sig in i skolans värld och börjat kontrollera elevernas tankar och handlingar visar det sig att allt styrs av Olivia, en elev på skolan som är utsänd av Demonerna. Ida som är metall-häxa precis som Olivia lyckas bryta hennes kontroll över skolans elever. Ida bekämpar Olivia men det resulterar i hennes död.

Efter ytterligare ett sommarlov börjar *Nyckeln*. Killarna från PE som attackerade Linnéa vid bron ställs inför rätta. Trots ett erkännande från en av killarna vänder sig hela staden mot Linnéa. Linnéa och Vanessa, som har utvecklat känslor för varandra, får sitt förhållande ställt inför många utmaningar. Allt visar på att rättegången inte kommer gå Linnéas väg men Anna-Karin använder sin kraft för att få killarna att erkänna. Samtidigt börjar konstiga saker hända ute i naturen som visar sig vara förtecken till apokalypsen. Cirkelns ledsagare Nicolaus börjar minnas sitt tidigare liv på 1600-talet då hans dotter Matilda var en av de utvalda häxorna. Matilda börjar tala med Cirkeln och berättar att hon är kvar i något som heter Gränslandet. Där hjälper hon Beskyddarna, som från början var demoner, att vägleda Cirkeln. I Gränslandet, det vill säga i en värld mellan liv och död, befinner sig även Ida, Rebecka och Elias. Det visar sig att Demonernas enda väg in i människovärlden är en portal som är placerad under skolan och att Cirkeln med de sju utvalda är nyckeln som kan stänga den. Under tiden som tjejerna får veta att de måste vara den fullständiga Cirkeln för att stänga portalen, anländer Rådets minister Walter och upprättar en plats där han ska sätta ihop en ny Cirkel. Han övertalar Minoos, som besitter Demonernas krafter, att vända sina vänner ryggen och ansluta sig till hans nya Cirkel. Minoos krafter visar sig vara betydligt starkare än vad någon kunnat ana och hon överlistar Walter. Genom sina nybemästrade krafter leder hon den ursprungliga Cirkeln in i gränslandet till Elias, Rebecka och Ida. Tillsammans skapar de för första gången hela Cirkeln och lyckas stänga Portalen genom den gemensamma kraften.

Resultat

Inledning

I den textanalys som följer kommer vi att använda oss av fem mytbildningar, en för varje karaktär, som fokus för vår läsning. Dessa mytbildningar ska ringa in de föreställningar som karaktärerna råder under. Vi har identifierat myterna som följer; *myten om horan* (Vanessa), *myten om soc-fallet* (Linnéa), *myten om mobboffret* (Anna-Karin), *myten om bitchen* (Ida) och *myten om den duktiga flickan* (Minoos). Myterna ska på så vis gestalta de föreställningar och förutfattade meningar som det fiktiva "samhället" och läsaren har i sin förståelse av karaktärerna. När handlingen utvecklar sig förändras deras positioner och den mytbildning som de ingår i utmanas. Vi har valt att strukturera analysen enligt denna modell för att möjliggöra en dekonstruktion av myterna där vi fokuserar på normer och ideal i enlighet med ett intersektionellt förhållningssätt. I dekonstruktionen av myterna kommer vi först identifiera den maktposition som karaktären befinner sig i när vi först träffar henne. Sedan söker vi synliggöra det förhandlande om maktpositionen som sker efter att karaktären fått sin kraft, för att slutligen identifiera den maktposition som karaktären befinner sig i när vi lämnar henne.

Innan vi diskuterar dessa mytbildningar, kommer vi att inleda textanalysen med att presentera de institutioner i romanerna som förmedlar ett hegemoniskt ideal för att identifiera de

parametrar som styr karaktärernas förhandlande av sina egna maktpositioner. De institutioner som är intressanta för oss är *Demonerna/Beskyddarna*, *Rådet* och *Positiva Engelsfors*. Av praktiska skäl har vi valt att inte vara allt för detaljerad i vår presentation av olika karaktärer utöver de i Cirkeln. För en lista över dessa karaktärer, se bilagor.

Maktens institutioner

Enligt mytologin i Engelsforsvärlden har *Demonerna* funnits sedan människan. När de först tog sig in i den primära världen, såg de en primitiv värld som de ville ordna: “människan förändrades. Blev bofast. Började bygga samhällen.”⁵⁶ *Demonerna* har “ett enda mål med sin existens. Att utrota kaos och bringa ordning. /.../ *Demonerna* avskyr irrationalitet, känslor, olikhet, förändring. De ser sig själva som felfria och eviga. Inga varelser kan leva upp till deras ideal.”⁵⁷ I denna beskrivning av demonerna ser vi de värden som står motsatta demonernas ideal: irrationalitet, känslor, olikhet och förändring. Om vi skulle placera de värdena i en dikotomisk ordning kan vi identifiera rationalitet, förnuft, konformitet och stasis som de värden som konstruerar demonernas ideal.

Utav demonerna fanns dock några som ville hjälpa människan, och de kallade sig *Beskyddarna*. För att hjälpa den Utvalda, eller i Engelsforstrilogin: de Utvalda, formade beskyddarna en organisation för detta syfte: *Rådet*. I romanerna framställs *Rådet* som allsmäktigt i den magiska världen; en slags regering som dikterar lagar för världens häxor. Adriana, som jobbar för *Rådet*, förklarar de lagar som styr all magianvändning: “[n]i får inte praktisera magi utan *Rådets* godkännande. Ni får inte använda magi för att bryta mot icke-magiska lagar. Ni får inte avslöja er själva som häxor för den icke-magiska allmänheten.”⁵⁸ Förutom Adriana, är de företrädare för *Rådet* som benämns i romanerna män. *Rådets* ordförande i Sverige är Walter Hjort; den som ansvarar för rättegången mot Anna-Karin är Alexander Ehrenskiöld, och till sin hjälp har Alexander sin adoptivson Viktor Ehrenskiöld. Adrianas beskriver, vidare, *Rådets* ideal så här: “*Rådet* föraktar svaghet.”⁵⁹ I en dikotomisk ordning innebär detta att *Rådet* värderar styrka över svaghet.

Föreningen *Positiva Engelsfors* (PE) förekommer främst i trilogins andra del *Eld*. Det är en förening som startas genom att demonerna välsignar Olivia, som sedan styr PEs medlemmar genom amuletter. Demonernas önskan att konformera och ordna människan tar sig uttryck i denna sektliknande förening som utestänger de som inte vill vara med. Enligt PEs ideal finns det bara två slags människor, “[d]om som har en positiv attityd. Och dom som har en negativ”⁶⁰. I PEs värld är de med positiv attityd överordnade de med negativ attityd, och för dem finns inga andra värden eller normer att ta hänsyn till. Det är intressant att en organisation som så starkt exkluderar de som inte tänker likadant, också synliggör många av de konsekvenser som normer och myter kan få: “[i] er ålder är man så upptagen av att sortera in varandra i fack /.../ [v]em som är snygg, vem som har fula kläder, vem som är populär och vem som inte är det.”⁶¹

Myten om horan: Vanessa

⁵⁶ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 124.

⁵⁷ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 300.

⁵⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 224.

⁵⁹ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 344.

⁶⁰ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 227.

⁶¹ *Ibid.*, s. 226.

Vanessa har inte gått ofixad till skolan sedan hon var tio och hon har ingen lust att börja nu. Det får räcka med *ett* trauma den här morgonen.⁶²

Innan krafterna

Vanessa Dahl beskrivs som tjejen med det perfekta utseendet och kroppen. Hon blev ihop med sin äldre kille Wille när hon var femton år. Hon bor i en lägenhet tillsammans med sin mamma Jannike och hennes kille Nicke. Tillsammans har de sonen Melvin som Vanessa bryr sig om enormt mycket men hon avskyr Nicke. Hennes mamma blev gravid med Vanessa när hon var väldigt ung och hennes riktiga pappa är inte delaktig i hennes liv.

På soffbordet står en pizzakartong och några ölburkar. /.../ Mamma, Nicke och Vanessas lillebror Melvin sitter redan i köket och äter frukost. En helt vanlig morgon på Thörnrosvägen 17A, fem trappor upp, första dörren till höger om hissen.⁶³

Vanessas hemmiljö beskrivs som stökig, trång och slarvig. Hennes mamma försöker ta hand om hemmet men har inte tid till att laga ordentlig mat och hålla det rent och snyggt. Med ett arbete som vårdbiträde på ett äldreboende är hon lågavlönad och kämpar med att hålla ihop deras familj. I dessa detaljer framträder Vanessas lägre medelklasstillhörighet. Nicke är en karaktär som beskrivs utifrån Vanessas perspektiv som ohjälpsam och dömande. Nicke vet att Vanessa inte tycker om honom vilket medför att han anspelar på detta för att provocera henne. Det ger ofta konsekvensen att Vanessa och Jannike ställs mot varandra eftersom Jannike måste försvara Nicke.

Genom Minoos blick framträder en snygg och sexig tjej som anspelar på sitt utseende genom kläderna hon väljer att ta på sig. Hon är "snygg, högljudd, blonderad, högst upp på skolans sexigaste-lista i nian. Hon har på sig vita minishorts och skor i samma färg. Spetsen på hennes push up-behå sticker upp ur linnets urringning."⁶⁴ I förhållandet med Wille är Vanessa den mer sexuellt aktiva:

Wille brukar reta henne för att hon alltid vill ha sex, men hon vet förstås att han älskar att hon är sådan. /.../ Men Vanessa har alltid älskat sex. Till och med första gången, som alla sa skulle göra så ont. Att ha sex är precis som att vara full. Det får henne att glömma allt hon inte vill tänka på. Det får henne att känna sig som universums medelpunkt.⁶⁵

Innan krafterna: Analys

För att förstå den maktposition som Vanessa befinner sig i när vi lär känna henne och hur den förändras i berättelsen behöver vi återkalla begreppet respektabilitet. Som läsare får vi Vanessas utseende beskrivet genom blickar. Det är en lättklädd Vanessa som inte skäms för sin kropp som beskrivs. Det är på så vis genom blickarna som en bild av en överdrivet sexuell tjej framträder. Hon avviker genom sin klädsel eftersom hon väljer att uppvisa för mycket av den. Hon är även högljudd vilket innebär att hon vill få uppmärksamhet av människors blickar. Hon blir i många avseenden betraktad som en kvinna som inte passar in i normen av att vara respektabel eftersom hon objektifieras och sexualiseras av samhället. Skeggs diskuterar hur kvinnorna i hennes undersökning beskriver hur de "skiljer mellan att bli betraktade >>med beundran<< och att bli betraktade som >>sexobjekt<<. Det finns ett

⁶² Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 25.

⁶³ Ibid., s. 21.

⁶⁴ Ibid., s. 28.

⁶⁵ Ibid., ss. 83-84.

komplikerat samspel mellan att tvingas erkänna sig vara en viss typ av person (sexuell klädsel är tecknet för den som saknar respektabilitet) och att få yttre bekräftelse på att man inte ser illa ut.”⁶⁶ Att passera som kvinna innebär således en ambivalens mellan att å ena sidan vara tilltalande och attraktiv men å andra sidan rädslan i att stämpas som lösaktig. Ambjörnsson förklarar balansakten i hur tonårstjejer på gymnasiet förhandlar och passerar som tjejer utifrån stigmat om att klassificeras som hora.

Härigenom ser vi /.../ hur *kontroll* blir nyckelordet för den som vill säkra sig från hora-stämpeln. Snarare än strikt sexuell avhållsamhet är det alltså en allmän behärskning som bör uppvisas. För att undvika att stämpas som hora gäller det således att *kontrollera* sitt beteende, både det sexuella och annat, i enlighet med en svårformulerad och tvetydig balansakt.⁶⁷

Vanessas kläder och beteende beskrivs ofta i början av trilogin i fysiska och sensuella termer som visar på hur vi som läsare ska uppfatta Vanessa som ett sexualiserat objekt: “Vanessa har bara behå och trosor på sig nu. /.../ Hon börjar dansa, långsamt, som om hon hör en sexig melodi i sitt huvud och inte kan låta bli att röra sig till den.”⁶⁸ Vanessa är själv medveten om sin sexualitet och hur förstärkande den är för henne. På så vis bryter hon mot den kvinnliga normativa sexualiteten där respektabilitet för en kvinna gestaltas av återhållsamhet och passivitet.

På grund av sin avvikande sexualitet som tjej är hon icke-normativ och bryter på så vis mot femininiteten. Skeggs menar att normativ femininitet också kan betraktas som ett kulturellt kapital då “femininiteten är den diskursiva position som könsrelationerna ger tillgång till och som kvinnor uppmuntras att inta och använda.”⁶⁹ I sin maktposition kämpar hon från en klasstillhörighet utan ekonomiskt och kulturellt kapital som förstärks negativt av hennes förkroppsligande kapital, i form av normbrytande sexualitet, och som är icke-legitim i samhället.

Efter krafterna

Vanessa upptäcker sina krafter en morgon när hon går in i köket och hennes familj inte ser henne. Vanessa är osynlig: “[h]on är inte där. Vanessa stirrar in i den tomma spegeln.”⁷⁰

Vanessa går med en oro i kroppen att Wille är otrogen. När han betar sig distra och försvinner under ett dygn börjar hon tro att han är otrogen. Vanessas osäkerhet i sig själv och gentemot Wille framträder.

Hon visste att Wille skulle bli skitsur när hon ringde och väckte honom klockan sju och krävde att bli skjutsad till skolan. Hon var tvungen att spela upp hela sitt register - hånfull, skämtsam, sexig, arg, hjälplös - innan han gav sig. Och då kändes det inte som en triumf. Tvärtom. Hon kände sig förnedrad.⁷¹

När Wille kommer tillbaka till Vanessa tar han fram en ring och friar till henne. “Hon kryper tätt intill honom och känner värmen från hans kropp och den där doften som är bara hans. Han

---

⁶⁶ Skeggs, 2000, s. 168.

⁶⁷ Ambjörnsson, 2008, s. 205.

⁶⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 81.

⁶⁹ Skeggs, 2000, s. 24.

⁷⁰ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 22.

⁷¹ Ibid., s. 210.

är min, tänker hon. Min och ingen annans”⁷². Förlovningen blir en lättnad för Vanessa, men hennes mamma är inte lika positivt inställd. I konflikten mellan att Jannike inte vill att Vanessa ska göra samma misstag som henne själv och att Vanessa inte tycker att hennes mamma förstår hur viktig Wille är för hennes uppstår en splittring: “[d]et är ju inte så att vi ska gifta oss i morgon /.../ [d]et är som en symbol. Att vi hör ihop. /.../ Du blev ju för fan gravid med mig när du var sexton!”⁷³. Bråket eskalerar och Vanessa bestämmer sig för att flytta hem till Wille. I sitt nya samboförhållande med honom blir livet för Vanessa allt annat än problemfritt. Wille har inget jobb och gör inga ansträngningar för att få ett. Det blir allt mer uppenbart för Vanessa att de har olika visioner kring framtiden tillsammans. Vanessa upplever en splittring inombords:

Det finns alldeles för många Vanessor nu, och hon vet inte längre vem som är den riktiga. Den Vanessa som hon är tillsammans med Michelle och Evelina är till exempel helt annorlunda än den Vanessa som försöker rädda världen. Och så finns den Vanessa som hon måste vara tillsammans med Wille för att det ska funka, [...] plus den Vanessa som försöker klara åtminstone godkänt i skolan... Hon har gått vilse i alla de här personerna.⁷⁴

När det uppdagas att Wille faktiskt har varit otrogen mot Vanessa innebär det slutet för deras förhållande. Trots att Vanessa älskar Wille och att hon blir sårad så är det en intellektuell känsla som dyker upp i hennes tankar.

Hon vill ha någon som hon respekterar, som kan inspirera henne, och som förstår henne utan att bara hålla med om allt. Det ska vara någon som utmanar henne, och får henne att vilja utmana sig själv. Hon vill ha någon som hon kan skratta med, och gråta med, och upptäcka världen tillsammans med.⁷⁵

I samband med denna period i Vanessas liv börjar hon uppleva känslor som hon inte kan förklara och de sker alltid när hon är tillsammans med Linnéa. Hon kan inte riktigt sätta fingret på det och “precis som så ofta när Linnéa är inblandad, har hon ingen aning om varför hon känner som hon gör.”⁷⁶. Vanessa inser till slut att personen som stämmer in på det hon söker hos en partner är den person som har funnits där och stöttat henne i uppbrottet med Wille, nämligen Linnéa. Mellan Vanessa och Linnéa uppstår en stark kärleksrelation. De älskar varandra och Vanessa förstår att det är Linnéa som hon hör ihop med, det är hennes livs kärlek. Linnéa, som bär på hjärnspöken, är inte helt lätt att ha en relation med vilket bidrar till många svängningar i förhållandet. Vanessa är dock tydlig mot Linnéa hur hon inte vill bli behandlad och inser att hon måste sätta sig själv först. Vanessa säger att “[j]ag kan inte vara ihop med nån som bara sticker så fort det blir jobbigt /.../ Då klarar jag mig bättre själv. Då kan jag åtminstone *vara* mig själv.”⁷⁷

Efter krafterna: Analys

Vanessas förändring går från en position där hon kämpar om respektabilitet i form av klasstillhörighet och sexualitet. Hon legitimerar sin avvikande sexualitet genom det heterosexuella förhållandet som hon har med Wille. Vanessa är livrädd för att Wille ska lämna henne och kan inte föreställa sig ett liv utan honom. På så vis ser hon Wille som en

---

⁷² Ibid., s. 215.

⁷³ Ibid., s. 217.

⁷⁴ Ibid., s. 437.

⁷⁵ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 618.

⁷⁶ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 231.

⁷⁷ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 454.

räddning och upplever ett självförakt när hon förstår sig till en hjälplös flickvän som söker bekräftelse. Det hon framförallt söker hos Wille är trygghet, vilket liknar det förhållande som Vanessas mamma Jannike har med Nicke. Medan Vanessa legitimerar sin icke-normativa sexualitet i en heterosexuell tvåsamhet, har Jannike gjort samma legitimering av sin tonårsgraviditet. Vi ser hennes ambition att leva i en heterosexuell tvåsamhet med Nicke och deras gemensamma barn Melvin som ett försök att återskapa den respektabilitet hon förlorade i och med tonårsgraviditeten. Här blir det tydligt att Vanessa, i sin vilja att inte bli som Jannike, ändå lever under samma ideal som sin mamma. I sitt sökande av trygghet och respektabilitet, samtidigt som Cirkelns ansvar väger allt tyngre, upplever Vanessa en splittring mellan de olika roller som hon förväntas efterleva. I denna splittring och i uppvaknandet av att Wille och hon inte delar samma framtidsvisioner sker en förändring hos Vanessa. Hon längtar efter mer, och inser Wille är inte räddningen för henne.

När Vanessa inser att hon är kär i Linnéa förklaras deras kärlek som väldigt stark och i många avseenden som ett magiskt band. De delar något stort och fantastiskt. Det som skiljer sig i Vanessas relation till Linnéa gentemot Wille är att Vanessas subjektsposition har förändrats. Hon förlitar sig inte på att förhållandet med Linnéa ska rädda henne. Nu förstår Vanessa att hon måste rädda sig själv. På så vis har hennes maktposition förändrats och Vanessa förhandlar nu utifrån ett läge som hon själv äger. När hon var tillsammans med Wille försökte hon legitimera sin sexualitet genom den heterosexuella tvåsamheten. Med Linnéa, där hon också befinner sig i en avvikande sexualitet eftersom den är homosexuell, försöker hon inte legitimera den. Genom sin nyvunna kraft har hon fått makt över blickarna i en fysisk bemärkelse: hon kan bli osynlig.

När vi lämnar Vanessa är hon sams med sin mamma och ihop med Linnéa. Jannike har gjort slut med Nicke vilket innebär att både hon och Vanessa har slutat legitimera sin sexualitet utifrån det heterosexuella tvåsamhetsidealet. Vanessa går från objekt till subjekt, genom en förhandling av sin egen maktposition som startar då hon får sina krafter.

Myten om socfallet: Linnéa

‘Jag var elva när jag blev full första gången /.../ Jonte sålde hembränt. Jag var tretton när jag började röka på. Han sålde gräs. Sen provade jag annat. Han sålde det med.’⁷⁸

Innan krafterna

Linnéa är en av de alternativa eleverna på skolan. Hon har en emo-stil, röker och knarkar. Hennes mamma är död och hennes pappa är en av alkisarna som hänger nere på torget. Hennes enda riktiga familj består av hennes bästa vän Elias. När han mördas av Demonerna lämnas Linnéa ensam kvar helt utan ett socialt skyddsnät förutom Diana, hennes kontaktperson på socialtjänsten. Hon bor ensam i en lägenhet som dem har tilldelat henne: “[d]et är en sliten hyreslägenhet, en tvåa med plastgolv och vita tapeter med små blommor. /.../ “Nästan alla mina grejer kommer från soprum.”⁷⁹ Genom Anna-Karins blick framträder en avvikande varelse som försöker att hålla andra människor på avstånd,

Anna-Karin vet ingen som kan se så onåbar ut som hon. Hennes svarta lugg döljer nästan ögonen som är hårt målade. Den lila kjolen som står rakt ut skulle kunna vara flickig, gullig, men på Linnéa ser nederfällens svarta spetskant ut att vara rakbladsvass, ett skydd mot alla som försöker närma sig.⁸⁰

⁷⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 230.

⁷⁹ Ibid., s. 102.

⁸⁰ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 486.

Linnéa har en sjukdomshistoria av panikångest och depression. Hon har hela sitt liv blivit mobbad och trakasserad för sin sociala situation av andra elever i skolan. Från Minoos perspektiv får vi en inblick i hur samhället ser på Linnéa: “[a]lla visste att Linnéas pappa var alkis och att hennes mamma var död. /.../ Flera rykten började cirkulera: hon hade försökt ta livet av sig, hennes pappa var pedofil, hon sålde knark, hon horade på nätet, hon var flata.”⁸¹ Hon står utanför normen på så många sätt.

Innan krafterna: Analys

Linnéa står ofta i konflikt med samhälleliga förväntningar och normer genom att enbart existera som hon är; hon är inte normativt feminin, hon har inte en normativ familj. Linnéa misstänkliggörs av alla i samhället, både av människorna i Engelsfors och av socialstyrelsen och polisen, och saknar familj. Genom att återkoppla till Bourdieus kapitalbegrepp så kan Linnéas maktposition förklaras genom avsaknad av socialt kapital. Linnéas maktposition blir därför en utstött sådan där hon inte har några vidare möjligheter att bli betrodd och att skapa respektabilitet i samhället ögon. Hon får på så vis inget utrymme i det sociala rummet att göra sig hörd. Linnéas alternativa utseende får också en betydande roll för hennes kamp om respektabilitet. Skeggs menar att utseende har en fundamental betydelse i förmågan att accepteras i det sociala rummet. Kvinnans närvaro “suddas ut om hon inte ser bra ut”⁸². Det är alltså avgörande att kvinnans utseende är i enlighet med den normativa kvinnligheten samt att klädseln och kvinnans beteende är i samklang med denna. Linnéa, vars utseende och klädsel bryter mot detta, samt har ett beteende som strider och öppet positionerar sig emot den normativa femininiteten gör att hon står maktlös i kampen om respektabilitet. Linnéa handlar från en position där hon misstänkliggörs och exkluderas av samhället vilket bidrar till att hon är väldigt ensam. Utifrån denna position har hon utvecklat strategier för att överleva: “[o]m jag ska göra något så gör jag det ensam”⁸³.

Efter krafterna

När Cirkeln bildas är Linnéas krafter okända till en början. Det är först i slutet av *Cirkeln* som hon erkänner sina krafter för gruppen: Linnéa kan läsa andra människors tankar. När de andra i Cirkeln får reda på hennes krafter blir de arga och vågar inte släppa henne nära.

Linnéa är skeptisk till det mesta. Hon litar inte på andra människor, socialtjänsten eller polisen. “*Gemensam plan?* Det är precis vad alla soc-tanter brukar kalla det”, säger Linnéa. “Men deras idé om ‘gemensam’ är att dom bestämmer, och vi gör som dom säger.”⁸⁴ Linnéas misstro gentemot socialtjänsten realiserar när Diana, hennes egentligen tillmötesgående och hjälpsamma handläggare, börjar misstänkliggöra henne. Diana, liksom resten av PE, visar sig vara styrda av Demonerna genom en välsignad Olivia. Linnéas inneboende misstro resulterar i en stark konflikt med PE och deras anhängare. Eftersom det i PEs ideologi endast finns positiva och negativa människor, pekas Linnéa ut som arketyper för en negativ människa. Helena Malmström, en av PEs största anhängare och Elias mamma, säger till Linnéa att “[d]u låter dom destruktiva känslorna styra ditt liv. Och tyvärr smittade du av dig på min son också. Om han inte hade haft vänner som drog ner honom, då kanske han hade levt i dag.”⁸⁵ PEs häxjakt på Linnéa kulminerar när tre av deras anhängare - Erik, Robin och Kevin - hotar att döda henne och tvingar henne att hoppa från Kanalbron.

---

⁸¹ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 32.

⁸² Skeggs, 2000, s. 171.

⁸³ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 136.

⁸⁴ Ibid., s. 225.

⁸⁵ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 230.

Efter mordförsöket är Linnéa motvillig att berätta för polisen; hon är övertygad om att de inte kommer att tro på henne framför Erik. Hennes rädsla och misstro spiller över på hennes relation med Vanessa. Rädslan att bli lämnad och tron på att hon kommer att förstöra livet för Vanessa leder till att hon aktivt förstör deras relation. Hon säger: “[v]et du vad det läskigaste är? /.../ En del av mig vill verkligen sabba allt. Det är alltid så. Så fort nåt bra händer.”⁸⁶

När mordförsöket sedan uppdagas och fallet går till rättegång, sker en process där Linnéa öppnar upp sig och inser att hennes röst kan bli hörd och betrod. Erik, på befallning av Anna-Karin, erkänner sitt brott i rätten och erkänner samtidigt att Linnéas misstro mot samhället är befogad: “[i]ngen skulle ju tro henne”⁸⁷ säger han om risken att bli anmäld. Erik, Robin och Kevin döms till fängelse och Linnéa får upprättelse i Engelsfors. Efter rättegången pratar Linnéa med sin pappa, och han säger “[d]u är inte förstörd. Du är inte som jag.”⁸⁸ Detta, tillsammans med resultatet i rättegången, får Linnéa att inse att hon kan ha tilltro till samhället och människorna runt omkring sig. Hon vågar släppa in Vanessa på riktigt,

Men jag vill förändras för din skull också /.../ Och jag vet att jag inte har rätt att be dig om nåt. Jag vill bara att du ska veta att om du nånsin ... om du nånsin skulle vilja ...” Hon tar ett djupt andetag. En kör av inre röster skriker åt henne att det kommer att gå åt helvete. Hon ber *dem* dra åt helvete.⁸⁹

Efter krafterna: Analys

Linnéas förändring går från en position där hon utan socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital förhandlar om respektabilitet i klasstillhörighet, normativ femininitet och utrymme i det sociala rummet. Det största skiftet för Linnéa sker i och med att mordförsöket på henne uppdagas och går till rättegång. Här ser vi hur rättegången blir en manifestation av de samhälleliga ideal som Linnéa står utanför:

Har Linnéa haft kontakt med polisen tidigare? /.../ Jaså, tvångsomhändertagen? Familjehem? Och den här lägenheten, den ägs alltså av socialen? /.../ Kan hon nämna alla droger hon har provat? Är det kanske svårt att komma ihåg? Har hon psykiska problem? Har hon gått till psykolog? Två gånger i veckan alltså?⁹⁰

Men det är i samband med rättegången som hon också inser att hennes röst kan bli hörd och betrod. Linnéa ser hur Cirkeln, Diana och hennes advokat tror på henne och, i Cirkelns fall, bryter mot Rådets lagar för att hjälpa henne. Linnéa, som exkluderats av samhället på grund av sin klasstillhörighet och icke-normativa femininitet - främst manifesterat genom PEs och Eriks handlingar -, ser sig nu inkluderad i en annan gemenskap; den hos Cirkeln.

Linnéas kraft att läsa andras tankar förstärker hennes misstro i det att hon tydligt kan se att personer i maktpositioner ljugar. Linnéa, som varit maktlös i sin exkludering och ensamhet, märker att hennes maktposition förstärks i och med hennes nya krafter. Efter att sanningen om hennes krafter har avslöjats, erkänner Linnéa att “det [var] skönt på något sätt /.../ [a]tt ha som ett övertag över dom.”⁹¹ Här ser vi hur kraften blir ett medel för Linnéa att flytta fram sin egen maktposition.

⁸⁶ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 114.

⁸⁷ Ibid., s. 579.

⁸⁸ Ibid., s. 595.

⁸⁹ Ibid., s. 810.

⁹⁰ Ibid., s. 565.

⁹¹ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 9.

När vi lämnar Linnéa har hon accepterat det sociala arv hon fått från sin pappa, och samtidigt slutat låta det legitimeras skadligt beteende hos henne själv. Hon har gått från misstro till tilltro, både i förhållande till samhället och sig själv; hon har gått från exkludering till inkludering. Linnéa upplever en inkludering och ett sammanhang genom Cirkeln som en skapad familj. Den främsta realisationen av detta är hennes förhållande med Vanessa.

Myten om mobboffret: Anna-Karin

Nu står hon med armarna lite ut från sidorna för att inte få svetttringar. /.../ "Svetthoran" blev ett så populärt öknamn att det hängde kvar hela högstadiet.⁹²

Innan krafterna

Anna-Karin Nieminen beskrivs som en överviktig och icke attraktiv tjej. Hon gömmer sig i stora kläder för att slippa visa upp sin kropp. Hon har efter flera år av mobbning och kränkande behandlingar från klasskompisarna utvecklat ett främmande förhållande till skolan. Hon gör sitt yttersta för att undslippa alla blickar och inte synas.

Än så länge har ingen skrattat åt henne. Ingen har kastat ut hennes skolväska genom fönstret. Ingen har försökt knuffa henne nerför trappan. Ingen har klämt henne på bröstet tills hon gråtit av smärta. Erik Forslund och Ida Holmström har passerat henne flera gånger i korridorerna utan att ens se åt henne. Hon har drömt om det i nio år och nu har det hänt. Äntligen har hon blivit osynlig.⁹³

Anna-Karin bor mitt ute i skogen tillsammans med sin mamma och morfar. Hennes mamma är deprimerad sedan många år tillbaka och de har ingen bra relation. Anna-Karins morfar å andra sidan står henne nära. Han är varm och snäll och stöttar henne så väl han bara kan. Anna-Karin lever på många sätt ett dubbelt liv där hennes hemmiljö är strikt åtskilt från hennes liv i skolan. "Så fort hon ser kohagen blir hennes lungor dubbelt så stora. Här kan hon andas fritt. /.../ Ryggen blir rakare och oron för att svettas försvinner."⁹⁴

Anna-Karins självbild är sedan länge en självhatande sådan. Hon hatar hur hon ser ut och hon anser sig inte förtjäna kärlek eller uppmärksamhet från någon. När hon studerar andra elever på skolan ökar självföraktet desto mer: "Anna-Karin vänder bort blicken och fylls av nattsvart, dunkande självömkan. Aldrig att någon kille kommer att titta på henne som Gustaf tittar på Rebecka."⁹⁵ Hon distanserar sig från livet som pågår i Engelsfors och sjunker djupare i något som mer och mer liknar hennes mammas tillstånd. Det framkommer bland annat så här: "[f]ör hur många gånger har hon inte tänkt på hur lätt det vore att bara göra slut på allting? /.../ Ja, Anna-Karin vet hur det känns att vilja dö. I åtta år har hon tänkt tanken nästan dagligen. Och avfärdat den igen."⁹⁶

Innan krafterna: Analys

Anna-Karins maktposition kan förklaras utifrån det kulturella kapitalet. Skeggs menar att den fysiska kroppen blir en tillgång i det kulturella kapitalet, och i kampen om respektabilitet, om den positionerar sig inom den normativa femininiteten. Med andra ord en fysisk kropp som

---

⁹² Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 26.

⁹³ Ibid., s. 27.

⁹⁴ Ibid., ss. 47- 48.

⁹⁵ Ibid., s. 26.

⁹⁶ Ibid., s. 59.

“[passar] in i de teckensystem som definierar vad det är att vara attraktiv”⁹⁷. Attraktivitet kan således innebära en kapitalform, men som oftast präglas av klass då det är ett privilegium “[att] kunna lägga tid, pengar och känslor på att försöka framstå som attraktiva”⁹⁸. Anna-Karins kropp, som alltså strider mot den normativa femininiteten, försätter henne i en position där hon begränsas. Den spelar en väsentlig roll i bestämmandet av hennes maktposition då “kvinnors sociala position och identitet /.../ skapas genom *sexuell kategorisering*. Att kategoriseras sexuellt betyder alltså även att bestämmas socialt. Därför kan också *alla* typer av sociala beteenden ha en sexuell signifikans.”⁹⁹ Alla kvinnors sociala position är beroende av en sexuell kategorisering och Anna-Karins kropp som inte är feminint normativ blir i detta avseende sexuellt kategoriserad som icke-sexuell.

Anna-Karins maktposition kan också förstås utifrån det sociala kapitalet. Hennes mamma är deprimerad, vilket medför ett solitärt liv på landet där de lever avskilt från resten av samhället. På grund av mammans sjukdom har Anna-Karin ett osäkert kontakt- och skyddsnätverk. Den enda som tar ansvar och stöttar är hennes morfar. I likhet med Linnéa blir Anna-Karin en väldigt ensam individ. Men istället för att utåtagera som Linnéa bidrar Anna-Karins utstötthet till en passivitet. Genom Minoos blick framträder en tjej som är på gränsen till osynlig. “Det finns något hjärtskärande hopplöst över henne. Hennes passivitet är nästan provocerande”¹⁰⁰.

Efter krafterna

Anna-Karin upptäcker sin kraft när hon blir arg på sin mamma som sitter och gottar sig i andra människors elände: “[d]u är för fan ond /.../ Du vet ingenting om Elias familj, du vet inte ens nåt om din egen. Du har inte rätt att säga nånting. HÅLL BARA KÄFTEN”¹⁰¹. Plötsligt upptäcker hon att hennes uppmaningar i tankarna blir verklighet; hennes mamma tappar talförmågan. Anna-Karin märker att hon kan styra människor.

För Anna-Karin är hennes nyvunna krafter en gåva. Förutom att kontrollera sin egen mamma, börjar hon också kontrollera stora delar av eleverna på skolan, och går från att vara mobbad och osynlig till den mest populära tjejen i skolan. Även om hon vet att det hon gör är fel, känner hon sig rättfärdigad i sina handlingar: “[v]em förtjänar magiska krafter bättre än just hon, Anna-Karin Nieminen? Det ständiga mobboffret? Är inte det den perfekta rättvisan?”¹⁰² De andra i Cirkeln försöker övertala henne att sluta men Anna-Karin trivs i sin nya roll på toppen av skolan, även om hon själv ibland är osäker: “[j]ag ska sluta, tänker hon. Jag ska sluta. Snart. Jag lovar. Men innerst inne vet hon inte om hon kan.”¹⁰³ Anna-Karins kontroll av skolan når sin kulmen när hon försöker styra sin förälskelse Jari till samlag. Linnéa och Vanessa, som är närvarande då det händer, reagerar på Anna-Karins handlingar: “[o]m du har sex med honom mot hans vilja så är det våldtäkt.”¹⁰⁴ När Anna-Karin släpper på kontrollen av Jari för att se om han verkligen inte vill ha sex, inser hon hur långt hon gått i sitt missbruk av kraften. Eller som hon själv säger: “[h]on är inte rädd för att inte kunna kontrollera kraften. Hon är rädd för att inte kunna kontrollera sig själv.”¹⁰⁵

---

⁹⁷ Skeggs, 2000, s. 164.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Skeggs loc.cit. Ambjörnsson, 2008, s. 205.

¹⁰⁰ Strandberg & Bergmark Elfgrén, 2011, s. 29-30.

¹⁰¹ Ibid., s. 60.

¹⁰² Ibid., s. 80.

¹⁰³ Ibid., s. 234.

¹⁰⁴ Ibid., s. 330.

¹⁰⁵ Ibid., s. 351.

Konsekvensen av Anna-Karins handlande blir att Rådet ställer henne inför rätta. Det anordnas en rättegång där hon ställs till försvar för att ha missbrukat sina krafter. Anna-Karin slipper undan straff men det resulterar i en rädsla hos henne och hon blir extremt motvillig att använda sin kraft. Men hon slutar inte helt. I samband med rättegången mot Linnéas förövare, gör Anna-Karin ett aktivt val att kontrollera Erik till att erkänna sitt brott. Även om Anna-Karin är mer sparsam i sitt användande av sin kraft sedan rättegången mot henne, blir hon allt mer aktiv i Cirkeln och tar över en ledande roll.

När Anna-Karin blir biten av en räv ute i skogen skapar detta en länk mellan de två. Rävnen blir Anna-Karins så kallade *familiaris*¹⁰⁶. Kopplingen mellan dem gör att hon kan leva genom rävens ögon. Till en början lockar den nyvunna möjligheten att fly verkligheten in i rävens medvetande, på samma sätt som hon flydde från sin osynlighet genom att kontrollera eleverna på skolan, men Anna-Karin lyckas dock behärska lockelsen och missbrakar inte den nya kraften.

Efter krafterna: Analys

Anna-Karins förändring går från en position där hon är socialt osynlig och exkluderad på grund av en icke-normativ femininitet och en social utsatthet, till en position där hon framtvingar en social inkludering som ger henne handlingsutrymme. När Anna-Karin kontrollerar eleverna på skolan genom sina tankar, spelar hennes saknade kulturella kapital inte längre någon roll. Hennes kropp, som begränsar Anna-Karin i kampen om respektabilitet, anses inte längre som avvikande - även om den fortfarande är det. Anna-Karin beskriver själv skillnaden som att "[k]roppen är så annorlunda att leva i nu. Hon känner sig hemma i den. Har kontroll över den. Stegen är säkra. Ryggen är rak. Hästsvansen guppar i nacken för varje steg hon tar. Hela hon känns fri och lätt och självklar. Hon är lycklig."¹⁰⁷ För att återvända till Skeggs begrepp om respektabilitet, framtvingar Anna-Karin en social kontext där hon kan passera som normativt feminin och respektabel i form av klass utan att legitimiteten i hennes passage ifrågasätts av den sociala kontexten. Här blir också Anna-Karins försök att ha sex med Jari ett försök att förvandla sin icke-normativa sexualitet (assexuell eller icke-sexuell) till en sexualitet inom normen, och därmed befästa sin nya sociala position.

Anna-Karins förändring av maktposition karaktäriseras av att hon tar makt över sin egen kraft. Till en början missbrakar hon sin nyvunna kraft och låter sig förföras av den. Det är först när hon får sin *familiaris* som hon på riktigt tar makt över sin kraft. Hon låter sig inte förföras och kontrolleras av den, utan vågar mer och mer förlita sig på sin förmåga att använda sin kraft till gott. I och med detta förvandlas hennes position från passiv till aktiv. Anna-Karin blir den som är initiativtagare till att rädda Linnéa i hennes rättegång. I en kamp med Alexander släpper hon lös sina krafter och inser dess potential.

Hennes kraft har skyddat henne. Och nu ska den hjälpa henne igen. Hon får inte tveka. Hon får inte vara rädd att göra honom illa. Alexander ska inte få stoppa henne från att göra det rätta. Alexander, som försökte få henne dömd i Rådets rättegång. Alexander, som hotat att döda henne om hon försöker hjälpa Linnéa.¹⁰⁸

När vi lämnar Anna-Karin är hon fri från sin självhatande bild som mobboffer. I och med att hon har funnit en familj i Cirkeln, som accepterar henne för den hon är, försöker hon inte

¹⁰⁶ En *familiaris* är ett djur som har telepatisk kontakt med sin ägare. Djuren är ofta förekommande i rollspel och annan fantasykultur.

¹⁰⁷ Ibid., s. 119.

¹⁰⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 570.

längre använda sin kraft för att passera som respektabel i andra sammanhang. Från att ha varit passiv, har Anna-Karin nu även en aktiv och drivande roll i Cirkeln.

Myten om bitchen: Ida

‘Jag vägrar tro på den här skiten!’ skriker hon. ‘Jag vill inte dö! Jag vill inte vara här med er!’¹⁰⁹

Innan krafterna

Ida Holmström är en snygg tjej som är populär och umgås med den innersta kretsen på skolan. Hon är inte speciellt omtyckt av någon men hon är en ledare vilket gör att många följer henne. Ida är genom sitt utseende, klädsel och sexualitet feminint normativ. Idas syn på normalitet och popularitet illustreras genom följande citat om Elias:

[d]et var ju ingen som *tvingade* Elias att ha på sig såna där kläder och sminka sig i skolan /.../ Jag menar, om han tyckte att det var så hemskt så kunde han ju ha anpassat sig och blivit mer normal. Jag säger inte att det var hans fel att han blev mobbad, men han gjorde ju inte så mycket för att undvika det direkt.¹¹⁰

Ida råder under starka ideal om att normalitet och popularitet är synonyma, vilket bidrar till att Ida mobbar alla som avviker från detta. Ida bor i en villa tillsammans med sin kärnfamilj. Hennes föräldrar är starka frontfigurer i Engelsfors med högt anseende och makt. De är ett power couple och det förväntas att Ida ska följa i deras fotspår. Så här beskriver Ida sin mamma: ‘Carina Holmström är en av Idas största förebilder. Hon är alltid snyggast och fräschast, utan att vara en sådan där pinsam morsa som klär sig för ungdomligt och försöker vara kompis med sina barn.’¹¹¹

Innan krafterna: Analys

Ida besitter ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital, vilket gör att hon har ett starkt symboliskt kapital i form av makt. Hon är en privilegierad individ men saknar insikt i detta. Det medför ett extrovert beteende hos Ida där mobbning blir ett uttryck för detta. Genom Minoos perspektiv framträder en individ som är självisk och illa omtyckt.

‘Dina visioner tycks vara empatiska’, säger rektorn. Linnéa frustar till och Minoos måste kväva ett leende. Hon trodde aldrig att ‘Ida’ och ‘empati’ skulle dyka upp i samma mening, åtminstone inte utan ett ‘saknar’ däremellan.¹¹²

För Ida är popularitet likställt med makt, en syn som hon delar med sina föräldrar. Deras framträdande ställning i Engelsfors förväntas tas över av Ida, och hennes pojkvän Erik: ‘Erik och Ida Forslund. Engelsfors mest framgångsrika företagare. Attraktiva. Nybyggt hus. Två perfekta barn. En pojke och en flicka.’¹¹³ Ida lever alltså under heteronormens och den självskapande människans starka ideal. Som läsare får vi i övrigt en relativt okomplex bild av Ida till en början och vi vet inte speciellt mycket om hennes inre känsloliv, förutom att hon är kär i Gustav. Bilden av Ida är till mångt och mycket en illustration av en fasad som saknar djup.

¹⁰⁹ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 166.

¹¹⁰ Ibid., s. 39.

¹¹¹ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 28-29.

¹¹² Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 301.

¹¹³ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 192.

Efter krafterna

Idas element är metall vilket innebär att hon är ett medium som behärskar spådom. Genom Ida talar Matilda till Cirkeln. Detta gör Ida till en väsentlig och central byggsten i Cirkelns överlevnad. Ida är dock ganska motsträvigt samarbetsvillig. Hon uttrycker sig till exempel så här: “[s]äg det till horan, knarkaren och fettot”¹¹⁴ och syftar till Vanessa, Linnéa och Anna-Karin som de freaks som hon nu måste umgås och samarbeta med.

Erik, Idas bästa kompisar och Idas föräldrar är alla medlemmar i PE och de vill att Ida ska gå med också. Det är PE, genom Demonerna, som beordrat attacken mot Linnéa på bron. Ida tvingas konfrontera sin egen självbild genom först Eriks och sedan sin familjs handlingar. När Erik beskylls för Linnéas mordförsök, vägrar Ida initialt att tro på det. Det är först när Linnéa visar Ida, genom en vision, allt som hände på bron som Ida tillåter sig själv att se Erik för vem han är. Ida, som alltid existerat i anknytning till Erik, tvingas också konfrontera sig själv: “... och jag var med dem! /.../ Jag skrattade också. Jag har varit lika vidrig som Erik. Och ni är lika vidriga, ni med.”¹¹⁵. När Ida inser vem Erik är väljer hon att göra slut. När hon sedan också öppet vägrar att gå med i PE resulterar hennes handlande i att hennes föräldrar börjar ignorera henne. Hennes föräldrar vägrar tro på hennes historia om Eriks riktiga jag och i deras ögon sviker Ida familjen genom att inte gå med i PE.

Idas konflikt med PE når sin kulmen i gymnasalen på skolan. Ida tar kontroll över de amuletter som alla PE-medlemmar har och besestrar alltså Demonernas välsignade, Olivia. Denna kraftansträngning leder dock till att Ida dör, och hamnar i Gränslandet. I Gränslandet genomgår Ida en stor förändring. Oförmögen att kommunicera med någon, men samtidigt tvingad att observera, lär sig Ida mycket om sig själv när hon hoppar mellan tid och rum. När hon till slut hittar Elias i gränslandet, ber hon om ursäkt för sitt tidigare beteende.

Efter krafterna: Analys

Idas förändring i position kan förklaras med att den går från yta till djup. När vi lär känna Ida är fasaden det viktigaste att upprätthålla. Precis som hennes föräldrar blir relationen med Erik en ständig kamp om att vidmakthålla rollen som Engelsfors framträdande ledarpar. Ett sätt att göra detta är att mobba och förklara misslyckanden på andra omkring dem, inte sällan sina kompisar. Idas ständiga hävdelse av sin position som populär, härstammar från hennes föräldrars press på henne; de vill att hon ska bli en ledare i skolan och i staden. Under en fest som hennes föräldrar anordnar är Ida med om ett illusionsbrytande när ett kaos bryter ut. Ida betraktar den yta som de jobbat så hårt med att upprätthålla:

Ida tar in kaoset. Mammans panikslagna min. /.../ Det brunröda vattnet som stänker och rinner över hennes perfekta väggar, tak och köksluckor. /.../ Ida vänder sig om och får syn på Åsa /.../ Hon har ett stort, lyckligt leende över hela ansiktet. Och i just det ögonblicket förstår Ida precis hur hon känner sig.¹¹⁶

När Ida ställs inför den omvälvande förändringen att behöva samarbeta och umgås med medlemmarna i Cirkeln så tvingas hon omförhandla de ideal som hon råder under. I och med att hon lär känna personerna som i flera år har fallit offer för hennes beteende börjar hon sakta men säkert se konsekvenserna av sitt handlande. Även detta blir ett illusionsbrytande hos Ida och hon tänker:

---

¹¹⁴ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 186.

¹¹⁵ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 528.

¹¹⁶ Ibid., s. 285.

[d]et är som om hon har spelat en roll hela sitt liv, men nu passar hon inte längre in i pjäsen. Hennes motspelare har förändrats och beter sig inte som de brukar. Eller så är det jag, tänker Ida. Det är jag som har förändrats. Jag håller på att bli ett freak som dom andra Utvalda.¹¹⁷

När Ida besestrar PE i gymnasalen gör hon det i huvudsakligt syfte att få Gustav. Men Idas uppoffring att rädda skolan blir ett aktivt ställningstagande där hon motsätter sig PE:s ideal om perfektionism och självförverkligande, som även är de ideal som hon själv har varit slav under. Den slutliga förändringen sker dock i Gränslandet där Ida tar ansvar för sitt beteende och ber om ursäkt till Elias. Han beskriver hur hon säger “[f]örlåt. För ... allt.’ Hon skäms. Och det är äkta.”¹¹⁸

När vi lämnar Ida har hon gått från en maktposition som var byggd på yta med exkludering och konstruerandet av det avvikande som verktyg för att upprätthålla fasaden, till en karaktär med djup och inre kärna. Som läsare har vi lärt känna Ida och fått förståelse för den press och de ideal som ligger bakom hennes kamp om att hålla uppe en fasad. Idas sista handling, innan hennes själ lämnar gränslandet, reflekterar den förhandling och den förvandling hon har genomgått. När Vanessa frågar om de ska prata med Idas familj, svarar Ida,

Ja. Ida skulle vilja att de fick veta sanningen om allt. Det är så mycket hon själv har förstått och skulle vilja att de förstod. Hon har svårt att tro att de skulle göra det. Men hon vill att de ska få chansen. Lotta och Rasmus kanske inte behöver bli som hon var, innan hon förändrades.¹¹⁹

Myten om den duktiga flickan: Minoo

Hon önskar att hon hade något slags utpräglad stil istället för samma intetsägande jeans, toppar och koftor varje dag. /.../ Hon är så fruktansvärt ... harmlös.¹²⁰

Innan krafterna

Minoo Falk Karimi är en helt vanlig tjej på alla sätt och vis. Hon är duktig i skolan, ordentlig, snäll, och ser ut som en tjej ska genom att inte avvika för mycket åt något håll i sitt utseende. Hon lever i en kärnfamilj med sina högutbildade föräldrar: “[d]et är här familjen Falk Karimi bor /.../ På väggarna sitter dyra tapeter och de flesta möblerna har fraktats upp från designbutiker i Stockholm.”¹²¹ Minoos pappa, Erik, är chefredaktör på Engelsfors lokaltidning. Han är överviktig och jobbar alldeles för mycket. Minoos mamma, Farnaz, är läkare på sjukhuset och kan ofta anta läkarrollen även hemma. Erik och Farnaz bråkar ofta och Minoo hamnar ibland mellan dem två, men Minoo älskar sina föräldrar och de älskar henne. Minoos mamma, som heter Farnaz, är den enda indikatorn på att Minoo har en, till viss del, utländsk bakgrund.

Innan krafterna: Analys

Minoo besitter ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital. Därmed har hon ett starkt symboliskt kapital vilket medför att Minoo är en privilegierad individ som har en stark maktposition. Hon passerar som respektabel då hennes klasstillhörighet och normativa femininitet gör att hon får tillträde i det sociala rummet. Hennes sexualitet är i perfekt balansgång mellan att vara kontrollerad, passiv och behärskad men samtidigt tillgänglig

¹¹⁷ Ibid., s. 385.

¹¹⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 633.

¹¹⁹ Ibid., s. 758.

¹²⁰ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 18.

¹²¹ Ibid., s. 19.

genom sitt kvinnliga utseende och sin klädsel. Ambjörnsson beskriver hur tjejerna i hennes undersökning “tvingades att balansera mellan två ytterligheter: horan och den okvinnliga kvinnan.”¹²² Detta för att passera som normala tjejer. Till skillnad från Anna-Karin som är för okvinnlig i sin sexualitet, så uppvisar Minoo alla kriterier för att klassificeras som en “normal tjej”. Men det är just i det normala som Minoos problem ligger. Hennes maktposition är just så privilegierad och “vanlig” att Minoos konflikt ligger i att hon inte vill vara så typiskt vanlig. Insikten i att vara en privilegierad och vanlig bidrar till ett introvert beteende hos Minoo.

Efter krafterna

När Cirkeln bildas har Minoo inget element eller några krafter. För Minoo blir detta en bekräftelse på hennes största ängslan; att aldrig vara unik – “[o]ch nu har det alltså hänt. Minoo Falk Karimi är en bluff. Hon är ingenting. Det är bekräftat en gång för alla.”¹²³ Minoo tar, trots detta, på sig något av en ledarroll för Cirkeln där hon ofta är den som initierar möten och olika planer. Denna ledarroll förstärks i och med Minoos förmåga att medla mellan de olika tjejerna i Cirkeln, en talang som grundar sig på att Minoo är kontrollerad, förnuftig och intelligent.

Minoo upptäcker sina krafter när läraren Max visar sig vara välsignad av Demonerna och den man som har försökt ha ihjäl Cirkeln. Minoo visar sig ha Demonernas - eller Beskyddarnas - krafter vilket innebär att hon kan se andras krafter och magi och hon kan gå in i andras medvetande och styra över deras minnen. Hon kan även förinta och befria själar. Minoo går in i Max medvetande, förstör Demonernas välsignelse och befriar Elias och Rebeckas själar.

När Minoo upptäcker sina krafter hamnar hon plötsligt i en position där hon är unik. Ingen kan förklara hennes krafter och de omkring henne verkar nästintill rädda för dem. Minoo är själv rädd för sina krafter, men kan inte motstå att bli förförd av makten: “[i]nget kan skada henne i röken, inget gör ont. /.../ Och kanske är det just det som är beskyddarnas största gåva till henne. Att befria henne från sig själv.”¹²⁴ Kraften blir en tillflykt där Minoo känner sig hemma och mäktig för första gången. När Rådet, i form av Walter, närmar sig Minoo med löftet om att hon ska leda en annan Cirkel för att stänga portalen, ställs Minoo inför ett dilemma. Ska hon följa med mannen som menar att hon är speciell, eller ska hon stanna med de som blivit hennes närmsta vänner och familj? Minoo väljer till slut att följa med Walter, och han hjälper henne att utveckla hennes kraft; han lockar fram Minoos innersta önskan om att vara unik och speciell. Han säger: “magin [gör] att du för en gångs skull får vara dig själv /.../ Ditt *sanna jag*”¹²⁵. Genom att acceptera och släppa lös sig själv i sin kraft tillåter hon sig själv att bli en del av Rådets ideal om styrka och förnuft. I detta ideal ryms inte Cirkeln vilket medför att hon vänder dem ryggen.

Minoo, som i slutändan inser att det är den ursprungliga Cirkeln som ska stänga portalen, tar med sig Linnéa, Vanessa och Anna-Karin in i Gränslandet där de hittar Ida, Elias och Rebecka. Med hjälp av de andra i Cirkeln, bryter Minoo Beskyddarnas välsignelse trots vetskapen om att hon då kommer att bli vanlig och maktlös igen.

---

¹²² Ambjörnsson, 2008, s. 184.

¹²³ Strandberg & Bergmark Elfgrén, 2011, s. 258.

¹²⁴ Strandberg & Bergmark Elfgrén, 2014, ss. 28-29.

¹²⁵ Ibid., s. 415.

Efter krafterna: Analys

Minoos förändring går från en position där hon är väldigt normativ och vanlig i termer av klass, femininitet och sexualitet, till en position där hon plötsligt blir väldigt unik i termer av makt. Minoo, som en normativ tjej från en övre medelklassfamilj, står med makten att antingen rädda världen eller låta den förintas. En maktkamp mellan gott och ont börjar utspela sig i Minoo, där hon slits mellan de två motpolerna vars värden är flytande och svårdefinierbara för henne: "Minoo förstår vad det är som skrämmer henne så. Hur vet man egentligen att man är god? Hur kan man vara säker?"¹²⁶ I sin nyvunna position tvingas hon omförhandla sin ställning då hon ställs inför en kamp mellan gott och ont och förnuft och känsla. Minoos sätt att hantera den slitning som hon står i, blir att själv bestämma vad som är gott och ont: "till slut når man en punkt när man måste sluta vela och bestämma sig för vad man ska tro på."¹²⁷ Nicolaus ifrågasätter hennes resonemang, och menar att "vissa saker *måste* vara svåra. De *ska* kännas svåra. När vi stänger av våra tvivel och våra känslor, och ursäktar oss med att vi handlar rationellt... Det är då vi fattar några av de farligaste besluten."¹²⁸

Slutskeendet i berättelsen är en uppgörelse mellan Minoos förhållande till och begär av makt: ska hon ge sig hän till kraften och få makt eller ska hon ta kontroll över kraften själv och ta makt över hur hon använder den? Minoo gör faktiskt både och. Initialt, låter hon Beskyddarna stärka hennes kraft - tills det att hon helt styrs av Beskyddarna - och hon går in i Gränslandet med ambitionen att stänga portalen på Beskyddarnas villkor. Men, med hjälp av de andra i Cirkeln, och framförallt Anna-Karins ord, väljer Minoo att ta makt över sin egen kraft. Hon säger till Beskyddarna att "[m]an ska vara rädd för makt. För makt är farligt. Den måste hanteras varsamt, granskas, vårdas. Och framför allt måste den *delas*."¹²⁹ (vår kursivering). Här speglas Minoos ord från tidigare om att sluta vela, om än med motsatta konnotationer. Där hon innan gav uttryck för rationalitet och individualitet, ger hon nu uttryck för kollektiv och emotionalitet. Minoos kamp med sitt maktbegär når sin klimax när hon kämpar för att bryta beskyddarnas välsignelse: "[g]ör det inte! Hörs beskyddarna igen. Du kommer att förlora allt! Du kommer bli maktlös! Ja, tänker Minoo. Men jag är inte maktlös nu."¹³⁰

När vi lämnar Minoo är hon tillbaka till den position där hon startade i flera bemärkelser. Hon är maktlös i tal om krafter; Beskyddarnas magi lämnade henne och världen när hon bröt välsignelsen. Men, som en del av Cirkeln - den cirkel som räddade världen -, är hon inte maktlös i den nya värld av magi som är på ingång.

Diskussion

I textanalysen har vi redogjort för hur karaktärerna i romanerna förhandlar och förflyttar sin egen maktposition. I vår analys har vi utgått från ett intersektionellt förhållningssätt för att åskådliggöra makt. Perspektivet tillför, enligt Lykke, ett verktyg för att se hur oberoende kategorier sammanstrålar och formar unika maktpositioner för enskilda individer¹³¹. Nu ska vi föra en djupare diskussion där vi söker belysa resultatet av analysen ur ett vidare intersektionellt perspektiv, samt ur ett genreperspektiv där vi lyfter fram hur fantasyn tillåter en läsning som inte realistisk litteratur kan. Vi kommer sedan att diskutera detta utifrån den

¹²⁶ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 305.

¹²⁷ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2014, s. 437.

¹²⁸ Ibid., s. 438.

¹²⁹ Ibid., s. 753.

¹³⁰ Ibid., s. 754.

¹³¹ Lykke, 2005, ss. 7 – 17, (hämtad 2014-12-05).

normkritiska pedagogiken, samt ur ett litteraturdidaktiskt perspektiv utifrån Perssons redogörelse av erfarenhetspedagogiken och narrativ fantasi. Slutligen kommer vi att diskutera förhållandet Engelsforstrilogin – svenskämnet – värdegrunden, och vår syn på hur Engelsforstrilogin kan nyttjas utifrån andra perspektiv än det vi har valt att utgå ifrån i denna studie.

Karaktärernas ompositionering

I textanalysen har vi sökt att dekonstruera de mytbildningar, eller de ideal, som karaktärerna lever under. Vi har sett hur karaktärernas maktpositioner har förflyttats när de lärt känna sina krafter, och när de tvingats förhålla sig till de nya omständigheter som magin konstruerat. Vi har sett hur karaktärerna inkluderats och exkluderats framförallt utifrån deras femininitet, sexualitet och klasstillhörighet. Om vi erinrar kapitlet om normskapande enligt Butler, och hur normer fungerar som simultant konstruerande och upprätthållande, kan vi se hur karaktärerna, i olika utsträckning agerar subversivt i förhållande till normen. Det vill säga, att karaktärerna utmanar denna ”förväxling av orsak och verkan”¹³² i sitt förhandlande av sin maktposition. Nu ska vi diskutera närmare hur normerna samspelar med varandra ur ett intersektionellt perspektiv. Detta kommer belysas genom de dikotomier som har framkommit i resultatet. Dikotomierna som representerar positioner hos karaktären behöver inte ses som uteslutande motsatspar utan snarare som flytande positioner i makt beroende på kontexten. De kan således ses som falska dikotomier utan hierarkier i vissa fall.

Objekt → Subjekt

Vanessas maktposition innan krafterna karaktäriseras av lägre medelklasstillhörighet, icke-normativ sexualitet och avsaknad av respektabilitet. I termer av normer innebär detta att Vanessa avviker från medelklassnormen, heteronormen och den normativa femininiteten. I vår analys av Vanessas maktpositioner förklarade vi att hon förflyttade sig från objekt till subjekt: en förflyttning som indikerar att Vanessa fått mer makt, eller större aktörskap. Om vi kommer ihåg De los Reyes & Mulinari's förklaring av dikotomier som “organisatoriska lösningar [för] bevarandet av maktresurser som grund för exkludering och underordning”¹³³, ser vi hur Vanessas position i förhållande till de olika normerna synliggörs i termer av dikotomin subjekt - objekt. I analysen skrev vi att Vanessa söker legitimera sin avvikande sexualitet i en heterosexuell tvåsamhet med Wille, något som hon inte gör med Linnéa. Vanessas kraft, att hon blir osynlig, tillåter henne att momentärt existera utanför eller parallellt med den primära världen. En läsning av detta fantasyelement är att Vanessa, i och med detta, därmed existerar utanför den hegemoniska diskursen. Hennes observationer av Wille och Linnéa, främst en då hon ser Linnéa naken, sker således i en position utanför normen. Eftersom hon är osynlig kan hon inte pekas ut som Vanessa, och av det följer att hon inte heller kan pekas ut som normativt heterosexuell. När vi lämnar Vanessa har hon i mångt och mycket samma position i förhållande till de normer vi har nämnt, förutom i bemärkelsen att hon inte längre strävar efter att legitimera sin sexualitet utifrån heteronormen, samt att hon slutat använda den heterosexuella tvåsamheten som ett sätt att få respektabilitet. Det är intressant att notera att Vanessa förflyttar sig från objekt till subjekt genom att sluta sträva efter respektabilitet genom heteronormen - det hegemoniska idealet i samhället - och istället får mer makt genom att förbli utanför normen; genom att förbli sig själv.

Exkluderad → Inkluderad

Linnéas maktposition innan krafterna karaktäriseras av social utsatthet, lägre klasstillhörighet, icke-normativ sexualitet och femininitet samt avsaknad av respektabilitet. I termer av normer

---

¹³² Butler, 1999, s. 9.

¹³³ de los Reyes & Mulinari, 2005, s. 34.

innebär detta att Linnéa avviker från medelklassnormen, heteronormen och den normativa femininiteten. I vår analys av Linnéa förklarade vi att hon förflyttar sig från exkludering till inkludering. Genom vår analys förstår vi hur exkluderandet synliggörs genom misstänkliggörande, som i sin tur grundas på Linnéas brist på kroppsligt kapital och respektabilitet. Hon exkluderas även i samhället genom avsaknandet av socialt kapital i form av skydds nätverk och sammanhang. Fantasy som element möjliggör att Linnéa kan läsa andras tankar vilket förstärker samt bekräftar hennes misstro till auktoriteter. Hon får genom sin kraft insyn i den hegemoniska diskurs som hon inte tillhör. Det vill säga den diskurs som Bromseth menar är den verklighetsbild som legitimeras som sann, samt är relaterad till makt där vissa gynnas och andra missgynnas¹³⁴. När vi lämnar Linnéa är hon precis som Vanessa i många avseenden i samma position som när vi träffade henne i förhållande till normerna. När hon får upprättelse i rättegången tolkar vi det som att Linnéa tar makt över alla de fördomar som hon har varit maktlös under. Hon har fått kontroll över misstänkliggörandet och därmed blivit inkluderad i samhällets tilltro. Linnéas förflyttning i maktposition kan därför också förstås utifrån misstro och tilltro. Genom den gemenskap som Cirkeln medför, och att hon för första gången accepterar sitt sociala arv, får Linnéa ett sammanhang och känner tilltro till sig själv. Detta kan också förstås som ett inkluderande i mer fysisk bemärkelse.

Passiv → Aktiv

Anna-Karins maktposition innan krafterna liknar Linnéas, och karaktäriseras av social utsatthet, lägre medelklass, icke-normativ sexualitet och femininitet samt avsaknad av respektabilitet. I termer av normer innebär detta att Anna-Karin avviker från heteronormen, den normativa femininiteten och till viss del medelklassnormen. I vår analys av Anna-Karin ser vi hur hon förflyttar sig från passiv till aktiv. Hennes passivitet blir ett uttryck för den position av brist på kroppsligt samt socialt kapital som hon befinner sig i. Anna-Karins förflyttning till aktiv startar när hon kontrollerar skolan med sin tankekraft. Det Anna-Karin gör är att skapa en kontext där hon är det hegemoniska idealet: hennes avvikande femininitet, sexualitet och bristande respektabilitet går från att ligga utanför normen till att anses som legitima. Här ser vi ett exempel på vad Jackson menar att fantasy litteraturen kan åskådliggöra: “[t]he fantastic traces the unsaid and the unseen of culture: that which have been silenced, made invisible, covered over and made ‘absent’”¹³⁵. Anna-Karin, som tidigare känt sig osynlig, blir synlig och inverterar det ideal som styrt. Den nyvunna sociala positionen gör henne så pass maktfull att det går över styr. Hon inser att hon inte litat på sig själv tillsammans med sin kraft och den makt som den åstadkommer. Inledningsvis är alltså Anna-Karins nyvunna maktposition synonym med hennes kraft. Likt Vanessas, handlar Anna-Karins förflyttning av maktposition i slutändan om att överge kampen om respektabilitet på den hegemoniska diskursens villkor, och att istället se det avvikande som stärkande. Således förvandlas också Anna-Karins kraft från att vara skrämmande till att bli stärkande.

Yta → Djup

Idas maktposition innan krafterna karaktäriseras av medelklassstillhörighet, normativ femininitet och sexualitet samt respektabilitet. I termer av normer innebär detta att Ida är en del av heteronormen, den normativa femininiteten och medelklassnormen. I vår analys av Ida ser vi hur hon förflyttar sig från yta till djup. Det som karaktäriserar Ida initialt är upprätthållandet av en fasad. Fasaden, som konstrueras av hennes ledarroll och exkluderande av andra, signalerar hennes ekonomiska, sociala och kulturella kapital. Dessa kapital, starkt legitimerade inom samhällskontexten Engelsfors, medför symboliskt kapital i form av makt. Fasaden fungerar både som ett konstruerande och ett upprätthållande av Idas makt, samtidigt

---

¹³⁴ Bromseth, 2010, s. 40.

¹³⁵ Jackson, 1991, s. 4.

som den är det konstruerade idealet av hennes föräldrars förväntningar på henne. Mötet med Cirkeln blir illusionsbrytande för Ida då hon tvingas umgås och samarbeta med individer som hon tidigare exkluderat. Genom inblick i andras förståelse av henne måste hon omförhandla de ideal som hon råder under; de ideal som hon har införlivat. Vi ser att den förflyttning från yta (fasad) till djup som Ida genomgår kan förstås utifrån den insikt hon får: dels i hur hennes beteende ger konsekvenser och dels hur det hegemoniska idealet verkar förtyckande. Ida inser att hon själv varit slav under de ideal som hon så starkt har försökt inrätta andra under. Här kan det vara relevant att påpeka att flera av Idas insikter kommer när hon befinner sig i Gränslandet; när hon är död. Om vi kommer ihåg Boglind & Nordenstams definition av passagen mellan två världar¹³⁶, ser vi att Gränslandet, den sekundära världen, existerar i den primära världen, samtidigt som den är skild från den. Genom fantasygenrens parametrar, här i form av att Ida kan se den primära världen från Gränslandet, tillåts Ida en reflektion som inte är möjlig i realistiska romaner. När Ida placeras utanför den primära världen, placeras hon också utanför den diskurs och de hegemoniska ideal som hon varit underordnad i Engelsfors.

Vanlig → Unik → Vanlig

Minoos maktposition innan krafterna karaktäriseras av en övre medelklass, normativ sexualitet, femininitet och respektabilitet. I termer av normer innebär detta att Minoo är en del av heteronormen, medelklassnormen och den normativa femininiteten. Dock är Minoo, som har en utländsk mamma, inte en del av vithetsnormen - något som inte är framskrivet i romanerna över huvud taget. Utifrån den intersektionella ansatsen tolkar vi detta som en indikation på att Minoos existerande kapital står överordnat hennes avvikelse från vithetsnormen. I jämförelse med både Linnéa och Anna-Karin ser vi exempelvis hur Minoo är överordnad dem båda utifrån medelklassnormen. I Engelsfors, som fiktivt samhälle, ser vi att denna norm äger större makt än vithetsnormen. I vår analys av Minoo ser vi hur hon förflyttar sig från vanlig till unik, och sedan tillbaka till vanlig. Termen vanlig används för att fånga den normativa position som Minoo har; eller "harmlös"¹³⁷ som hon själv säger. Minoos stora begränsning ligger i ett självförakt som grundar sig på den harmlöshet hon känner trots att hon besitter de kapital som gör henne privilegierad. För att förstå Minoos önskan om att vara unik, kan vi jämföra hennes förflyttning med den som Anna-Karin gör. Anna-Karin, som inte besitter de kapital som Minoo har och som står utanför normen på många sätt, önskar att vara en del av normen. Med hennes kraft skapar hon således en kontext där hon styr den, och äger makt över den hegemoniska diskursen. Minoo, däremot, är redan normativ på alla sätt, samt besitter både ekonomiskt, kulturellt och socialt kapital. Enligt Bourdieus tankar borde Minoo således ha ett stort symboliskt kapital i form av makt, något som hon dock inte har. I Minoos värld tar detta sig uttryck i termer av att vara harmlös eller vanlig, och hon strävar efter att bli unik; att få makt. Förflyttningen till unik sker när Minoo upptäcker att hon har Demonernas krafter. Minoos kraft, likt Anna-Karins, är synonymt med hennes makt.

Minoos förflyttning, eller snarare de utmaningar som följer med hennes förflyttning, kan i mångt och mycket ses som representativt för de andra karaktärerna också. Även om Minoos förflyttning sker mellan vanlig och unik, består hennes kamp av en konflikt mellan gott och ont, samt förnuft och känsla. När Minoo får mer och mer makt, blir frågan vad hon ska göra med den. Om vi förstår Walter Hjort och Rådet som den hegemoniska diskurs som styr den magiska världen, blir hans försök att få Minoo att exkludera Cirkeln en realisering av hur normer och ideal utövar makt genom att exkludera det som är avvikande. Vad gäller just Cirkeln, ser vi att de fem tjejerna avviker i mer eller mindre grad från normen i Engelsfors - en norm som kanske bäst personifieras av Ida och hennes familj. När de sedan får sina krafter,

¹³⁶ Boglind & Nordenstam, 2010, s. 280.

¹³⁷ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2011, s. 18.

får de också tillgång till en magisk värld där ett annat ideal styr - ett ideal som personifieras av Rådet och dess medlemmar. Genom sina olika positioner i förhållande till normen i Engelsfors och genom sina krafter, utmanar Cirkeln både hegemonin i Engelsfors och Rådets hegemoni och maktmonopol. I den fantastiska litteraturen blir denna kamp en fysisk kamp mellan Cirkeln och Rådet. Minoos ord i slutet av *Eld* om att "makt måste delas"¹³⁸ kan således läsas som en intersektionell förståelse av verkligheten; det är inte bara en grupp människor - de som passar in i ett ideal - som äger makt, utan alla människor oberoende av position i förhållande till normen äger makt.

Ung → Vuxen

Ur ett intersektionellt perspektiv är det också viktigt att lyfta fram något som vi har utgått från, men som vi inte har synliggjort i analysen; nämligen att Cirkeln består av fem stycken tjejer i tonåren. Genom dikotomierna barn/vuxen och man/kvinna, ser vi hur tjejerna existerar underordnade den vuxna mannen. I Cirkelns kamp mot Rådet ser vi en metafor för att växa upp, där Rådets försök att kontrollera tjejernas magi i sin tur är en metafor för vuxenvärldens maktutövande över barn och ungdomar. I enlighet med Jacksons förståelse av fantasy litteraturen, ser vi hur Rådet söker kontrollera och förtrycka det som stör "the cultural order"¹³⁹, det vill säga deras maktmonopol. En sådan förståelse av Rådet gör att vi, i intersektionell anda, förstår vuxenvärldens maktutövande över barn och ungdomar också som vuxna mäns maktutövande över unga tjejer. I en sådan läsning kan läsningen av magi förstås som tjejernas kroppar; sexualitet; aktörskap. Sammanfattningsvis kan vi konstatera att tjejerna i Cirkeln tvingas förhålla sig till och reagera på de institutionella ideal som Rådet, Demonerna/Beskyddarna och Positiva Engelsfors har förmedlat. I Engelsfors värld har dessa ideal tagit sig uttryck i form av Rådets kontroll av Cirkeln, Demonernas välsignade i Max och Olivia, samt PEs sektliknande kontroll över Engelsfors. I vår läsning ser vi hur idealen fungerar som misstänkliggörande, objektifierande, andrefierande och maktförminskande för tjejerna i Cirkeln. När de ställs mot dessa ideal utmanas deras positioner och de tvingas att förhandla sin egen makt. Slutligen, förintar Cirkeln såväl idealen som institutionerna - bokstavligt talat.

Engelsforstrilogin i klassrummet

Nu kliver vi ut ur den litterära föreställningsvärlden och väljer att rikta blickarna mot klassrummet i svenskundervisningen. I följande avsnitt kommer vi att diskutera hur resultatet i denna analys kan möjliggöra en normkritisk pedagogik i skolan, och i synnerhet svenskämnet.

Normkritisk pedagogik

Inledningsvis konstaterades att ett normkritiskt perspektiv karaktäriseras av förmågan att kunna förhålla sig kritisk till de normer och värden som konstrueras genom skolan som institution. Förmågan är på så vis väsentlig för att skapa en inkluderande undervisning där alla potentiella olikheter hos elever tillmötesgås. Vi konstaterade även genom tidigare forskning att skolan som den ser ut idag rekonstruerar hegemoniska ideal och normer som upprätthåller rasism, klasskillnader, sexism, nationalism och ett patriarkat. Ett exempel på detta var Axelsson, Danielson & Hallbergs normkritiska analys av ett läromedel¹⁴⁰. I relation till detta visade rapporten *Diskriminerad, trakasserad och kränkt?* att elever i svenska skolan upplever kränkningar utifrån religion, etnicitet, funktionshinder, kön och sexualitet och att detta i sin

---

¹³⁸ Strandberg & Bergmark Elfgren, 2013, s. 753.

¹³⁹ Jackson, 1991, s. 4.

¹⁴⁰ Axelsson, Danielson & Hallberg, 2014.

tur grundade sig på föreställningar kring normalitet och avvikelse. Vad möjliggör och tillför då denna analys den normkritiska pedagogiken?

[m]änniskolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är de värden som skolan ska gestalta och förmedla.¹⁴¹

Detta citat från *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011* nämndes inledningsvis i denna uppsats. I dessa värden och normer har vi som lärare en skyldighet att fostra de ungdomar vi möter i skolan. För att återkalla Elmeroths tankar så är detta uppdrag lättare sagt än gjort då det är upp till varje enskild lärare att tolka och manifesteras dessa värden. Det normkritiska perspektivet blir därför avgörande inom skolans värld och i lärarens fostransuppdrag om en likvärdig undervisning ska uppnås. Problematiken, menar Elmeroth, ligger i att alla elever ställs inför samhällets förväntningar vare sig de vill eller inte. Dessa förväntningar grundar sig på föreställningar om vad som anses vara normalt respektive avvikande beteende. När eleverna inrättar sig i olika förväntningar och beteendemönster skapas normer.¹⁴² Det blir därför viktigt att den normkritiska pedagogiken, där givna normer utmanas, får mer utrymme i undervisningen.

Vi vill framhålla, som ovanstående citat ger uttryck för, hur skolan på många vis därför inte ska vara fri från normer och värden. Skolan ska fostra i vissa bestämda värden vilket innebär att skolan inte är, eller ska vara, värdeneutral. Syftet med analysen har därför varit att tillföra ett normkritiskt pedagogiskt förhållningssätt i förhållande till detta fostransuppdrag. Denna analys har undersökt hur fem karaktärer förhandlar om sina maktpositioner i skärningspunkten för sexualitet, klass och kön. I denna sammanstrålning har femininitet, respektabilitet och kapital blivit centrala begrepp för att åskådliggöra deras olika positioner. Engelsforstrilogin är fiktion vilket innebär att karaktärerna samt det samhälle som de lever i är fiktion. Det är påhittat men trots det inte irrelevant för att diskutera frågor som berör dessa skärningspunkter. Vi menar således att litteraturundervisning i ämnet svenska, genom exemplet Engelsforstrilogin, kan berikas med den analys som genomförts då den tillför ett verktyg för läraren att närma sig frågor i texten som utmanar normer. Genom de analysverktyg som genren fantasy samt det intersektionella perspektivet tillför, tillåts nya företeelser i litteraturen synliggöras. Genren och intersektionalitet möjliggör en portal för läsaren att träda in i litteraturen och se många av de förgivet taganden i handlingen som inte hade varit synliga utan dessa två analysverktyg. Analysen tillför därför redskap för att tolka och förstå innehållet och dess budskap. Men den tillför även vidgade perspektiv för att utveckla både elevers och lärares kritiska förhållningssätt till de normer och värden som förmedlas genom texten. I undervisningens klassrum blir det en fråga om att utmana eleverna “[t]ill självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar”¹⁴³. Genom analysen har vi påvisat möjligheterna att utifrån Engelsforstrilogin diskutera mobbning, exkludering, social utsatthet, normer, sexualitet, utseende och så vidare.

Erfarenhetspedagogik och narrativ fantasi

Om vi minns det kulturanalytiska förhållningssätt som vi förhåller oss till i inledningen av uppsatsen, så vet vi att de texter eleverna omger sig med är medskapare av deras identitet. Eleverna förhandlar med de bilder de ser, och med de värden som texten är uppbyggd av.

---

¹⁴¹ Skolverket, 2011b, s. 7.

¹⁴² Elmeroth, 2012, ss. 13-14.

¹⁴³ Skolverket, 2011a, s. 160.

Föremålet för vår studie, Engelsförstrilogins tre delar *Cirkeln*, *Eld* och *Nyckeln*, är en sådan text vars värden eleverna förhandlar med. Utifrån Perssons redogörelse av erfarenhetspedagogiken som en strategi för att använda elevernas egna erfarenheter som en byggsten i undervisningen, ser vi hur Engelsförstrilogin i den initiala läsakten har en dubbel funktion. I form av fantasy är trilogin en hjältesaga som innehåller demoner, häxor och magi. Genom de tre romanerna får läsaren följa hjältarna, Cirkeln, i deras kamp mot ondskan; Demonerna. Här ser vi alltså Engelsförstrilogin som en guda- och hjältemyt i Toijer-Nilssons förståelse¹⁴⁴. Vi ser därmed hur Engelsförstrilogin, i en första funktion, erbjuder eleverna en naiv läsning; en läsning som liknar den av en saga. Men, eftersom den utspelar sig i staden Engelsfors, befolkar dessa häxor och dess magi platser som är bekanta och relevanta för dess läsare: bland annat en gymnasieskola, gallerian i staden och olika bostadsområden. På samma sätt är dess invånare sådana som läsaren möter i sin vardag; lärare, rektor, butiksbiträden med flera. Här ser vi alltså att Engelsförstrilogin, i en andra funktion, tillåter stora möjligheter för elevernas egna erfarenheter att samexistera med texten. I och med att det finns, utifrån vår analys, fem huvudkaraktärer, finns det också större möjlighet att skapa förebilder såväl som motbilder i texten. Vanessa får exemplifiera denna dubbla funktion: “[h]on måste (1) rädda löken som håller på att bränna fast i stekpannan, (2) rädda sin framtid med Wille genom att laga en perfekt lasagne och (3) rädda världen.”¹⁴⁵ Ur ett fantasyperspektiv kan vi alltså se hur dessa två funktioner kan läsas som de två ordförråd som Irving talar om gällande *urban fantasy*: ”those of the fairy tale and the tale of urban initiation”.¹⁴⁶ Att staden och sagan möts i texten blir inte bara en fråga om genredimensionering, utan också en om möjligheten för eleven att ta sig in i texten.

I kursplanen för svenska 1 för gymnasiet står det att eleverna ska ges möjlighet att utveckla sin “[f]örmåga att läsa, arbeta med, reflektera över och kritiskt granska texter samt producera egna texter med utgångspunkt i det lästa.”¹⁴⁷ Utifrån den analys vi har gjort av texterna ser vi också möjligheterna för en kritisk läsning. Under ytan på denna hjältesaga finns en komplex och rik värld, och framförallt, i linje med vårt syfte, en komplex diskussion av konstruktion av identitet och makt. Här blir mötet mellan den naiva och den kritiska läsningen ett sätt att realisera det Persson beskriver som att “utifrån gamla erfarenheter skapa nya”¹⁴⁸. Om vi återkallar definitionen av den kreativa läsningen som ”läsarens reflexioner över och problematiseringar av sin egen läsning”¹⁴⁹, kan vi se att det skapas ett utrymme för självreflexion och möjlighet “att se sig själv i den andre och den andre i sig själv”¹⁵⁰ när gamla erfarenheter möter nya. Vi ser denna förståelse av narrativ fantasi speglas i citatet nedan från kursplanen i svenska 1,

Undervisningen ska också leda till att eleverna utvecklar förmåga att använda skönlitteratur och andra typer av texter samt film och andra medier som källa till självinsikt och förståelse av andra människors erfarenheter, livsvillkor, tankar och föreställningsvärldar. Den ska utmana eleverna till nya tankesätt och öppna för nya perspektiv.¹⁵¹

---

¹⁴⁴ Toijer-Nilsson, 1981, s. 18.

¹⁴⁵ Strandberg & Bergmark Elfgrén, 2011, s. 261.

¹⁴⁶ Irving, 2012, s. 200.

¹⁴⁷ Skolverket, 2011a, s. 161.

¹⁴⁸ Persson, 2000, s. 49.

¹⁴⁹ Persson, 2007, s. 264.

¹⁵⁰ Ibid., s. 257.

¹⁵¹ Skolverket, 2011a, s. 160.

Den diskrepans som Olin-Scheller menar finns mellan elevers textvärldar och skolans textvärld, behöver inte ses som något negativt¹⁵². Det utrymmet kan istället fungera som en mötesplats för ny kunskap. Det är i mötet mellan naiv och kritisk läsning; hjältar och undersökningen av unga tjejers maktpositionerande; metaforen och det betecknade, som vi menar att utrymmet för ett normkritiskt förhållningssätt i svenskämnet existerar.

Slutord

Denna uppsats har varit en litteraturanlys av Engelsforstrilogin och syftat till att undersöka hur karaktärerna i boken har förhandlat om sina maktpositioner inom ramen för genren fantasy. Utifrån detta har resultatet diskuterats som en ingångsport för normkritisk pedagogik i skolan och svenskämnet. Vi har funnit att Engelsforstrilogin är en komplex redogörelse av unga tjejers identitetsskapande, och hur karaktärerna förflyttar sig i sina maktpositioner i skärningspunkten för klass, kön och sexualitet. Vi har också sett hur fantasyns parametrar har möjliggjort karaktärernas förhandlande, ett förhandlande som inte hade varit tänkbar i realistisk litteratur. I vår diskussion har vi sett hur genren *urban fantasy* kan fungera i dubbel funktion i klassrummet, och som ett verktyg för mötet mellan den naiva och kritiska läsningen. Resultatet av textanalysen har också diskuterats vidare som ett verktyg för ett normkritiskt förhållningssätt i litteraturundervisningen i svenskämnet.

I inledningen skrev vi att den individ som växer upp idag, gör så i ett multimodalt, intertextuellt medielandskap. Ett exempel på detta landskap är huvudtiteln på denna uppsats: *Gymnasiet är ett helvete – bokstavligt talat*. Titeln åsyftar Engelsforstrilogins konstruktion av Engelsfors Gymnasium som en portal till Demonerna; skolan är – bokstavligt talat – ingången till helvetet. Samtidigt syftar den till Engelsfors Gymnasium som en vanlig skola där livet som tonåring ofta kan kännas som ett helvete. De som känner sig insatta i populärkulturen, och det intertextuella medielandskapet, känner säkerligen också igen titeln från dess ursprungliga källa: tv-serien *Buffy the Vampire Slayer*. Slagordet för den amerikanska serien var nämligen ”High School is hell, literally”. Vi tycker att det är spännande att två serier, en amerikansk tv-serie och en svensk boktrilogi, använder sig av en paroll som utgår från en metafor, men som genom fantasyns ramverk blir bokstavlig. Titeln signalerar hur fantasygenren, metaforer och symbolik möjliggör en läsning av litteratur som inte annars hade varit möjlig.

Vidare forskning

Då vår studie är begränsad till en teoretisk förståelse av texten och hur den kan användas, hade det varit intressant att i vidare forskning utarbeta ett tillvägagångssätt för att arbeta praktiskt med den normkritiska pedagogiken i förhållande till Engelsforstrilogin. I vår skrivprocess har vi många gånger ställt oss frågan hur en lektionsplanering utifrån läsningen av någon av romanerna skulle se ut: övningar i perspektivbyte genom skrivande av fanfiction och dagboksinslägg samt litteratursamtal är bara några av de förslag som dykt upp. I vidare forskning skulle det också varit intressant att undersöka elevers förståelse, reaktion och attityd till Engelsforstrilogin.

---

¹⁵² Olin-Scheller, 2008, s. 127.

Litteraturförteckning

- Ambjörnsson, Fanny, *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*, Stockholm: Ordfront Förlag, 2008.
- Axelsson, Hanna, Danielson, Helena & Hallberg, Jennifer, *Myten om Väst. En intersektionell diskursanalys av ett läromedel i hem – och konsumentkunskap*, kandidatuppsats, Göteborgs universitet, 2014.
- Boglind, Ann & Nordenstam, Anna, *Från fabler till Manga. Litteraturhistoriska och didaktiska perspektiv på barn- och ungdomslitteratur*, Malmö: Gleerups, 2010.
- Bromseth, Janne, "Förändringsstrategier och problemförståelser: från utbildning om den Andra till queerpedagogik" i Bromseth, Janne & Darj, Frida (red.), *Normkritisk pedagogik. Makt, lärande och strategier för förändring*, Uppsala: Centrum för genusvetenskap, 2010.
- Butler, Judith, *Genustrubbel. Feminism och identitetens subversion*, Göteborg: Daidalos, 1999.
- de los Reyes, Paulina, Molina, Irene & Mulinari, Diana, *Maktens (o)lika förklädnader. Kön, klass & etnicitet i det postkoloniala Sverige*, Stockholm: Atlas, 2003.
- de los Reyes, Paulina & Mulinari, Diana, *Intersektionalitet: kritiska reflektioner över(o)jämlighetens landskap*, Malmö: Liber, 2005.
- Elmeroth, Elisabeth, *Normkritiska perspektiv - i skolans likabehandlingsarbete*, Lund: Studentlitteratur, 2012.
- Giddens, Anthony, *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*, Göteborg: Daidalos, 1997.
- Gilje, Nils & Grimen, Harald, *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*, Göteborg: Daidalos, 2007.
- Irving, Alexander C, "Urban Fantasy" i Edward, James & Mendleson, Farah (red.), *The Cambridge Companion to Fantasy Literature*, New York: Cambridge University Press, 2012.
- Jackson, Rosemary, *Fantasy - the literature of subversion*, London: Routledge, 1991.
- Lindell, Ingrid, *Att se och synas. Filmutbud, kön och modernitet*, Göteborg/Stockholm: Makadam förlag, 2004.
- Lindgren, Simon, *Populärkultur. Teorier, metoder och analyser*, Malmö: Liber, 2009.
- Lykke, Nina, "Nya perspektiv på intersektionalitet. Problem och möjligheter", *Kvinnovetenskaplig Tidskrift*, nr 2-3, 2005, s. 7 – 17, tillgänglig: <http://ojs.ub.gu.se/ojs/index.php/tgv/issue/view/329> (hämtad 2014-12-05)
- Martinsson, Lena & Reimers, Eva, *Skola i normer*, Malmö: Gleerup, 2008.

- Nikolajeva, Maria, *The magic code. The use of magical patterns in fantasy for children*, Stockholm: Almqvist & Wiksell International, 1988.
- Olin-Scheller, Christina, *Såpor istället för Strindberg? Litteraturundervisning i ett nytt medialandskap*, Stockholm: Natur och Kultur, 2008.
- Paechter, Carrie F, *Educating the Other. Gender, Power and Schooling*, London: Falmer Press, 1998.
- Persson, Magnus, *Den goda boken. Samtida föreställningar om litteratur och läsning*, Lund: Studentlitteratur, 2012.
- Persson, Magnus (red.), *Populärkulturen och skolan*, Lund: Studentlitteratur, 2000.
- Persson, Magnus, *Varför läsa litteratur? Om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen*, Lund: Studentlitteratur, 2007.
- Rosenberg, Tiina, *Könet brinner! Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*, Stockholm: Natur och Kultur, 2005.
- Skeggs, Beverly, *Att bli respektabel: konstruktioner av klass och kön*, Göteborg: Daidalos, 2000.
- Skolverket, *Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier*, rapport-nr.: 326, Stockholm: Fritze, 2009.
- Skolverket, *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskolan 2011*, Stockholm: Fritze, 2011a.
- Skolverket, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*, Stockholm: Fritze, 2011b.
- Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Cirkeln*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2011.
- Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Eld*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2013.
- Strandberg, Mats & Bergmark Elfgren, Sara, *Nyckeln*, Stockholm: Rabén & Sjögren, 2014.
- Sörensdotter, Renita, "En störande, utmanande och obekväm pedagogik. Om queerteoriernas relevans för en normbrytande undervisning" i Bromseth, Janne & Darj, Frida (red.), *Normkritisk pedagogik. Makt, lärande och strategier för förändring*, Uppsala: Centrum för genusvetenskap, 2010.
- Tesfahuney, Mekannon, "Monokulturell utbildning", *Utbildning & Demokrati*, Vol. 8 Nr. 3, 1999, s. 65-84, tillgänglig:
http://www.kau.se/sites/default/files/Dokument/subpage/2011/12/mekonnen_pdf_19640.pdf
(hämtad 2014-12-05)

Toijer-Nilsson, Ying, *Fantasins underland. Myt och idé i den fantastiska berättelsen*, Stockholm: EFS-förlaget, 1981.

Wenneberg Barlebo, Søren, *Socialkonstruktivism : positioner, problem och perspektiv*, 2a upplagan, Malmö: Liber, 2010.

Winther Jørgensen, Marianne & Phillips, Louise, *Diskursanalys som teori och metod*, Lund: Studentlitteratur, 2000.

Bilagor

Bilaga 1 – Lista över karaktärer

Rebecka Mohlin – Hon är en av de som kallas som Utvald, och är medlem i Cirkeln en kort stund. Hon är tillsammans med Gustav. Rebecka mördas av demonerna i början på *Cirkeln*.

Elias Malmgren – Han är Linnéas närmaste vän. Elias mördas av demonerna innan han hinner kallas som Utvald. Hittas av Ida i Gränslandet i *Nyckeln*.

Matilda Elingia – Hon var den Utvalda häxan på 1600-talet, och som nu kommunicerar med Cirkeln. Hon är dotter till Nicolaus.

Nicolaus Elingius – Han är ledsagare till de Utvalda och pappa till Matilda. Han har levt sedan 1600-talet genom att använda magi.

Adriana Lopez – Hon är Rådets utsände för att dokumentera och kontrollera de Utvalda under Rådets lag. Hon visar sig vara illojal mot Rådet, och hjälper Cirkeln i deras utmaningar.

Gustaf Åhlander – Han är pojkvän till Rebecka. Efter att Rebecka har mördats, börjar han få känslor för Minoos.

Wille – Han är Vanessas pojkvän och Linnéas ex-pojkvän. Han är några år äldre, har inget jobb och röker mest gräs.

Olivia Henriksson – Hon är vän till Elias och Linnéa som förförs av demonernas löfte om makt. Olivia styr medlemmarna i PE genom en amulett. I *Nyckeln* dör hon då hon försöker mörda Vanessa.

Erik Forsberg – Han är Engelsfors golden boy, och Idas pojkvän. Han försöker döda Linnéa tillsammans med Robin och Kevin, och erkänner sitt brott framför familj och vänner när Anna-Karin kontrollerar honom.

Mona Månstråle – Hon är en naturlig häxa som har en magibutik i Engelsfors. Hon säljer spådom till vanligt folk och ektoplasma till Cirkeln.

Viktor Ehrenskiöld – Han är en naturlig häxa som är adopterad av Alexander, och arbetar för Rådet. Han har en tvillingsyster som heter Clara, och de sympatiserar båda med Cirkeln.

Walter Hjort – Han är ordförande för Rådet i Sverige, och leder den andra Cirkeln för att stoppa demonerna. Walter hjälper Minoos kraft att växa på order av beskyddarna, som också har lovat honom stor makt.

Erik Falk – Han är Minoos pappa, och redaktör på lokaltidningen. Han äter för mycket och rör sig för lite.

Farnaz Karimi – Hon är Minoos mamma, och arbetar som läkare på Engelsfors sjukhus. Hon tycker inte om Engelsfors och är frustrerad på sin man Erik.

Jannike Dahl – Hon är Vanessas mamma, och är tillsammans med Nicke. Tillsammans har de sonen Melvin.

Nicke – Han arbetar som polis. Nicke är otrogen mot Jannike, och sparkas till slut ut ur hennes liv. Han är inte sympatisk, hatar Linnéa och spelar ut Vanessa mot sin mamma.

Anna-Karins morfar – Han är finländsk bonde som drömmer sanndrömmar. Han tar hand om gården som Anna-Karin bor på med sin mamma och morfar.

Mia Nieminen – Hon är Anna-Karins mamma. Hon är deprimerad och handlingsförlamad, och går sällan utanför dörren. I *Eld* dör hon av en hjärtattack, och Anna-Karin tvingas flytta hem till Minoos då Anna-Karins morfar flyttat till äldreboende.

Björn Wallin – Han är Linnéas distanserade pappa. Björn är alkoholist och har ingen direkt kontakt med Linnéa. Ibland blir han nykter, bara för att börja dricka snart igen.